

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

Zuzana Havlová

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Provensálské stezky snů – levandulová, vinařská, historická
Provençal trails of dreams – lavender, wine-making, history

Zuzana Havlová

Vedoucí práce: PhDr. Eva Müllerová, CSc.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Provensálské stezky snů – levandulová, vinařská, historická* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 2. dubna 2015

.....

podpis

Ráda bych poděkovala PhDr. Evě Müllerové, CSc. za její cenné rady a velkou ochotu při vedení bakalářské práce.

ANOTACE

Tématem této bakalářské práce je jihofrancouzský region Provence a jeho stezky snů - levandulová, vinařská a historická. Cílem práce je podat o těchto stezkách nejrůznější informace a zajímavosti a na základě toho vyzvednout jejich velký význam pro tuto oblast. Předpokladem pro úspěšné zpracování této práce, která má teoretický charakter, je rešerše literárních a internetových zdrojů, doplněná o vlastní poznatky a postřehy, získané během pobytu v této oblasti. Téma bakalářské práce je představeno v úvodní kapitole. Následující kapitola je zaměřena na historii levandule a jejího využívání, druhy levandule, které v Provence rostou, různé způsoby využití této rostliny a vymezení, kdy levandule kvete a ve kterých konkrétních oblastech ji můžeme najít. Další kapitola popisuje vinařství v Provence a jeho historii, základní vinařské oblasti ovlivněné přírodními podmínkami, dále pak odrůdy vinné révy, jež se v tomto regionu pěstují, a některé pokrmy, ke kterým se místní víno hodí. V následující kapitole jsou popsány historické památky, charakteristické pro provensálskou kulturu, které jsou dány do kontextu s historickými událostmi. Poslední kapitola se zabývá konkrétními historickými místy v Avignonu, jež jsou také uvedeny v souvislosti s dějinami této oblasti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Provence, stezka, levandule, víno, vinařství, historie, památky, Avignon

ANNOTATION

The topic of this bachelor's thesis is a French region Provence and its trails of dreams - lavender, wine-making and history. The objective is to find the basic information and curiosities about these trails and, based on that, to point out their importance for this region. The prerequisite for successful achievement of this thesis, which has a theoretical character, is search in literary and internet sources completed with personal knowledge gained during the stay in this region. The first chapter introduces the topic of the thesis. The next chapter focuses on the history of lavender and its utilization, the species of lavender which grow in Provence, the various ways to use this plant and the specification of when the lavender grows and where we can find it. The following chapter describes the wine-making in Provence and its history, the fundamental wine-making areas influenced by specific natural conditions, but also the varieties of grapevine cultivated in this region and some dishes which are suitable for local wine. The next chapter describes the historic monuments, characteristic for the Provençal culture, placed in the context of historical events. The last part of the thesis deals with the concrete historic places in Avignon which are presented in connection with the history of this region.

KEYWORDS

Provence, trail, lavender, wine, wine-making, history, monuments, Avignon

Obsah

1	Úvod	9
2	Provensálské stezky snů	12
3	Levandulová stezka	14
3.1	Historie levandule a jejího využití	14
3.2	Druhy levandule v Provence	16
3.3	Využití levandule	17
3.4	Kdy levandule kvete	18
3.5	Kam za levandulí	19
3.5.1	Vaucluse	19
3.5.2	Drôme	21
3.5.3	Alpes-de-Haute-Provence	22
4	Vinařská stezka	24
4.1	Historie vinařství v Provence	24
4.2	Základní vymezení vinařských oblastí v Provence	26
4.3	Podnebí a půda	26
4.4	Vins de Provence	28
4.4.1	Côtes de Provence	28
4.5	Vallée du Rhône	29
4.5.1	Jižní část Côtes du Rhône	30
4.6	Odrůdy vinné révy v Provence	30
4.6.1	Odrůdy vinné révy pro červená a růžová vína	31
4.6.2	Odrůdy vinné révy pro bílá vína	31
4.7	Soulad provensálského vína a jídla	32

5	Historická stezka.....	34
5.1	Prehistorické období	34
5.1.1	Bories	35
5.2	Antické období.....	36
5.2.1	Římské amfiteátry	36
5.2.2	Antická divadla	37
5.2.3	Akvadukty	38
5.3	Raný a vrcholný středověk.....	39
5.3.1	Villages perchés	40
5.3.2	Románské kostely a kláštery	41
5.4	Pozdní středověk.....	42
5.4.1	Pevnosti kombinované renesančními prvky.....	43
5.5	Provence součástí francouzského království	44
5.5.1	Hôtel particulier.....	45
5.5.2	Mlýny	45
5.6	Od Velké francouzské revoluce po současnost.....	46
5.6.1	Stavby na pobřeží francouzské riviéry	48
6	Historická stezka v Avignonu.....	50
6.1	Prehistorie a římské období	50
6.1.1	Archeologické sbírky v muzeu Lapidaire	51
6.2	Raný a vrcholný středověk v Avignonu.....	52
6.2.1	Most Saint-Bénézet	53
6.2.2	Katedrála Notre-Dame des Doms	53
6.3	Papežství v Avignonu	54

6.3.1	Papežský palác a další gotické stavby	56
6.3.2	Hradby	57
6.3.3	Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse	58
6.4	Avignon po odchodu papežů	59
6.4.1	Rue des Teinturiers.....	60
6.4.2	Muzeum Petit Palais.....	61
6.4.3	Hôtel des Monnaies	61
6.5	Avignon součástí Francie.....	62
6.5.1	Opéra Grand Avignon	63
6.5.2	Radnice.....	63
6.5.3	Synagoga	64
7	Závěr.....	65
8	Résumé	69
10	Seznam použitých informačních zdrojů	76
11	Seznam příloh	87

1 Úvod

Provence je jedním z nejoblíbenějších francouzských regionů a není divu, každý návštěvník si zde totiž najde to své. Někdo přijíždí do Provence za oblíbenou levandulí, jejíž vůni ucítíme na polích, zahradách či v parfémovaných mýdlech. Milovníky historie sem zase láká velké kulturní bohatství a těší se na procházky po středověkých stavbách, kostelích, římských amfiteátrech a jiných památkách, které zde dějiny zanechaly. A koho nebaví chodit po levandulových lánech či historických budovách, ten se zase třeba rád usadí na prosluněné terásce nebo v klidném sklípku se sklenkou výborného provensálského vína.

V Provence tedy můžeme poznat tři stezky, levandulovou, historickou a vinařskou. Zejména tyto stezky určují charakter této oblasti, a proto se staly tématem naší bakalářské práce. Důležitou roli při výběru tématu však hrály i zkušenosti získané při studijním pobytu v této oblasti, při kterém bylo možno procestovat a lépe poznat tento kraj. Cílem této práce je uvést o levandulové, vinařské a historické stezce základní informace doplněné různými zajímavostmi a na základě toho vyzvednout jejich velký význam pro Provence. Historická stezka se však ukázala jako příliš široké téma, proto byla vybrána jedna oblast, jejíž historií a památkám se budeme věnovat zvlášť, ani u té však nebude možné zmínit úplně všechna zajímavá místa. Jako konkrétní oblast jsme zvolili Avignon, studijní pobyt totiž probíhal právě v tomto městě, které se navíc ukázalo jako velmi významná oblast s velkým kulturním bohatstvím.

Nyní se dostáváme k metodologii bakalářské práce, která má teoretický charakter. Vychází z rešerše literárních a internetových zdrojů, doplněné o vlastní poznatky a postřehy, získané během pobytu v této oblasti. Co se týče literárních pramenů, budeme čerpat především z francouzsky psaných zdrojů, dostupných v Mediátéce Francouzského institutu v Praze. Z velké části však budou využity i internetové prameny, obsahující často aktuálnější a podrobnější informace. Přílohu práce budou tvořit především fotografie, které slouží k lepší představě čtenáře o této oblasti, některé z nich pocházejí z vlastních zdrojů, pořízených během pobytu v tomto regionu. Ilustrace, které převezmeme z jiných zdrojů, budou sloužit pouze pro účely této bakalářské práce.

Co se týče struktury práce, začneme krátkou úvodní kapitolou, která nás obeznámí s tématem práce. Dále navážeme kapitolami o provensálských levandulích a víně, kde si tato témata stručně představíme. Následně se budeme věnovat historickým památkám v Provence a poslední kapitola bude vyprávět o Avignonu a jeho historických místech.

V úvodní kapitole „Provensálské stezky snů“ si představíme téma této bakalářské práce. Pro zajímavost si zmíníme, kdo všechno může ocenit krásu našich provensálských stezek, a vysvětlíme si, co je vlastně možné si představit pod názvem naší práce.

V následující kapitole „Levandulová stezka“ si uvedeme základní informace o levanduli v této oblasti. Nejdříve si popíšeme historii této rostliny a zmíníme, k čemu všemu ji lidé postupně využívali. Pokusíme se zjistit, čím se od sebe liší jednotlivé druhy levandule, které v této oblasti rostou, abychom je pak mohli v praxi lépe rozeznat. Budeme se věnovat i jednotlivým odvětvím, ve kterých se dnes levandule využívá. Důležité je však vědět i to, kdy vlastně levandule kvete, protože by se jinak mohlo stát, že někoho nalákáme na rozkvetlé levandule a on pak bude příliš brzy běhat po provensálských polích a marně hledat fialovou barvu. Samozřejmě si zmíníme i to nejdůležitější, a to, kde vlastně tyto krásné rostliny najdeme, zaměříme se především na ta nejznámější místa.

Další kapitola „Vinařská stezka“ nás seznámí s vínem v tomto kraji. Určitě nám nepůjde o důkladný popis všech značek místního vína. Budeme chtít spíše nastínit nejznámější vinařské oblasti, vinné odrůdy a zajímavosti, které jsou s nimi spojeny. Na začátek však bude nutné alespoň stručně popsat historii vinařství v tomto regionu, zde se mimo jiné dozvíme, kdy se provensálskému vinařství nejvíce dařilo. Dále si tedy vysvětlíme základní rozdělení vinařských oblastí, přitom si objasníme, v jakých podmínkách tu vlastně vinná réva roste a jak to může případně ovlivnit kvalitu vína. Někteří lidé ani netuší, že se při procházce provensálskou krajinou nachází kousek od vinohradů, proto se pokusíme dát některé vinice do souvislosti se známými místy. Možná již víme, že v Provence většinou nenajdeme stejné odrůdy vinné révy jako třeba u nás na Moravě, pro lepší představu se proto seznámíme alespoň s některými odrůdami, které se v této oblasti pěstují. Pokud nás ani tato část nenavnadí na bohatou chuť a vůni provensálského vína, možná nás zaujme zakončení této kapitoly, ve kterém si uvedeme některá jídla, která se s tímto vínem skvěle pojí. Zajímat nás budou především speciality provensálské kuchyně.

Následovat bude kapitola „Historická stezka“, ve které si představíme historickou podobu Provence, tedy její stavby, budovy a další historická místa. Každé historické dílo je však nutně ovlivněno svou dobou, tím, jak lidé v konkrétní době přemýšlejí, jaké architektonické styly jsou zrovna aktuální apod. Proto si ve stručnosti popíšeme i historii Provence a budeme se snažit uvést především ty události, ve kterých se odráží dnešní podoba této oblasti. Průběžně si budeme všimnout různých pamětihodností, které byly pro jednotlivé historické epochy významné. Nepůjde nám tedy o výčet všech historických památek z této oblasti, spíše se budeme snažit o zachycení typických staveb, které dodnes charakterizují provensálskou kulturu. U některých se pokusíme popsat různé architektonické prvky, nebudeme však zasahovat do detailů, aby byl text srozumitelný i pro běžného čtenáře.

Práce bude zakončena poslední kapitolou „Historická stezka v Avignonu“, která bude zaměřena na historii Avignonu a jeho památky. Připomeneme si některé významné události, které jsme uvedli v předchozí kapitole, a pokusíme se je dát do kontextu s tímto městem. Samozřejmě zmíníme i jiné události, které byly důležité pro vývoj Avignonu. Mimo jiné se zastavíme u období, které bylo pro Avignon nejvýznamnější, a tou je doba, kdy se zde usídlili papežové. Průběžně si všimneme konkrétních míst v Avignonu, která s danou dobou souvisí. Zaměříme se zejména na ty nejvýznamnější historicky či architektonicky cenné památky, kolem kterých každoročně prochází davy cestovatelů, divadelních nadšenců, reportérů, historiků a dalších návštěvníků. Zajímat nás bude především jejich historie, minulá i současná podoba a funkce, architektura a další informace.

2 Provensálské stezky snů

V Provence můžeme poznat levandulovou, vinařskou i historickou stezku, které se splétají a společně vytvářejí úžasný a nezaměnitelný dojem. Není divu, že našly svoje obdivovatele nejen mezi turisty, ale i mezi nadanými umělci, kteří je ztvárnili ve svých dílech. Jsou to spisovatelé, malíři, fotografové i hudebníci, jejichž díla se často proslavila ve Francii i po celém světě. Nechali se inspirovat přírodou, tedy rozsáhlými levandulovými poli, svahy plnými vinic, sluncem prosvícenou krajinou, překypující sytě fialovou, oranžovou, modrou a dalšími zářivými barvami. Ale je to i malebná architektura vesniček a městeček s jejich historickými stavbami, která vždy byla a bude vděčným námětem pro mnohé umělce. Kouzlo a atmosféra Provence se odráží i v různých knihách, které jsou na tuto oblast zaměřeny. Kromě mnohých průvodců, které nám podávají základní informace o památkách a jejich historii, se zájemcům o tuto oblast nabízejí i díla, ve kterých autoři popisují zejména pocity, postřehy a historky ze svých cest, najdeme je například v netradičních cestopisech současného českého reportéra a spisovatele Jana Šmída, *Obrázky z Provence*.

A tak ať už se lidé o Provence dozvěděli z knih či je zaujala malba inspirovaná touto oblastí nebo si prostě zamilovali cestování po této jižní krajině, rádi se do Provence vracejí, aby si při objevování a poznávání provensálských stezek odpočinuli od každodenního stresu. K tomu často přispívá právě vůně levandule, ovocná chuť vína či procházka po stopách historie. Možná i proto ten dodatek stezka „snů“, nejen umělci ale i mnoho lidí se totiž cítí v této oblasti jako ve snové krajině. A co to vlastně slovo „stezka“ v našem kontextu znamená? Máme na mysli dlouhou cestu dějinami, jež pokračuje i v současnosti, míří do budoucnosti a zanechává po sobě mnohé stopy, a to nejen v podobě historických budov a staveb, které stále zdobí provensálskou krajinu, ale i ve formě nejrozličnějších tradic, znalostí a zkušeností, které se využívají v mnoha odvětvích dodnes. Ani pojem „Provence“ není tak jednoduchý, jak by se mohlo zdát. Momentální administrativní celek sice nese název Provence-Alpes-Côte d'Azur¹, zkráceně PACA, a je přesně vymezen určitými departementy. Avšak vzhledem k tomu, že se hranice Provence v průběhu historie měnily,

¹ V češtině: Provence-Alpy-Azurové pobřeží

nejdou jimi naše provensálské stezky omezeny. Někteří zařazují do Provence i jiné okolní oblasti, které také nesou znaky provensálské kultury.² Můžeme tedy říct, že se správní a kulturní hranice Provence liší. Ani v našem případě by nebylo jednoduché se omezovat správními hranicemi regionu, levandulové lány se totiž rozléhají i do sousedního departementu Drôme a ve městě Nîmes, které leží v regionu Languedoc-Roussillon, zase najdeme podobné římské památky jako v jiných provensálských městech. Takže se nebudeme držet striktních hranic a zmíníme i okolní místa, která v sobě nesou charakter provensálské historie a kultury a která proto můžeme zahrnout do naší rozsáhlé provensálské stezky.

²AGULHON, M.; COULET, N.: *Histoire de la Provence*. Paris : PUF, 1987. s. 121-122

3 Levandulová stezka

Každý kraj má svou typickou vůni, chuť a barvu. V Provence je to právě levandule, která představuje spojení všech těchto tří atributů. Na každém kroku ucítíme její nezaměnitelnou vůni, ať již ve volné přírodě nebo ve městech a vesničkách. Také zde můžeme ochutnat různé produkty s výjimečnou chutí, které ji obsahují. Její květy mají zase nádhernou fialovou barvu mnoha odstínů. Levandulová pole jsou proto vděčným tématem umělců, a to zejména malířů, kteří se často inspirovali právě kouzelnou krajinou Provence, ve svých dílech je zachycovali nejen francouzští umělci, ale např. i významný česko-francouzský malíř Otakar Kubín.³ Není tedy divu, že francouzský romanopisec Jean Giono, který zobrazoval provensálskou krajinu ve svých dílech, označil levanduli jako „duši Provence“.⁴

Stejně jako tymián, šalvěj, rozmarýn a yzop, rostliny, které se v Provence také vyskytují v hojném počtu, se levandule řadí do čeledi hluchavkovitých. Jméno rostliny je odvozené z latinského *lavare*, umývat,⁵ a to možná i proto, že byla levandule již odedávna využívána v lázeňství.

3.1 Historie levandule a jejího využití

Využívání levandule sahá až do starověkého Egypta, již tehdy se z ní vyráběla líčidla.⁶ Levandule lékařská pochází nejspíš z Perské říše, do Provence ji dovezli pravděpodobně Řekové pocházející z města Fókaia a to údajně okolo 6. století př. n. l.⁷ Ve starověkém

³Otakar Kubín (1883 – 1969). *CREATIVO a.s.* [online]. © 2010 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.creativoas.cz/otakar-kubin.php>

⁴Přeloženo z: „l'âme de la Provence“; CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 48

⁵LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 30

⁶Tamtéž, s. 33

⁷la lavande vraie: une page d'histoire. *Office de Tourisme du Pays de Séderon – Hautes Baronnies*. [online]. 29.5.2012 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.sederonenbaronnies.fr/nws3/nature-et-ecologie/la-lavande-vraie-une-page-d-histoire.html>

Římě byla levandule používána nejen jako přírodní parfém nebo jako aroma do koupelí, jelikož už Římané znali její relaxační účinky, ale byla to i vůně typická pro prostitutky.⁸

Středověk byl obdobím mnoha epidemií a chorob. V té době byly objeveny desinfekční účinky levandule. Mniši ji spolu s dalšími bylinami pěstovali v klášterních zahradách a používali k léčebným účelům.⁹ Levandule byla dokonce i rozhazována a pálena po ulicích, ve víře, že by mohla zamezit rozšiřování moru. Lidé totiž dlouho věřili, že se nemoci šíří zápachem.¹⁰

V 16. století byly na základě prvních vědeckých výzkumů levandule potvrzeny její antiseptické účinky, a to na fakultě v Montpellier.¹¹ V té době bylo na královských dvorech podle etikety nutné nosit parfémované rukavice a další doplňky, mezi jejichž oblíbené vůně patřila i ta levandulová.¹²

Pro levanduli byl však zásadní rozvoj parfumerie v městečku Grasse, kterému se dodnes říká město vůní. Také se tu parfěmovaly kožené rukavice a tento nápad se tak ujal, že se zde v 18. století výrobci parfémů osamostatnili od koželužského průmyslu.¹³ Těch od té doby stále přibývalo, a proto se zvyšovala i poptávka po levanduli a dalších aromatických rostlinách, které byly vhodné pro výrobu voňavek. Venkované začali díky

⁸LEMONNIER, P.; COLLIOT B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 33; Les champs de lavande. *Visit2Provence.com*. [online]. duben 2011 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.visit2provence.com/francais/destinations-5/nature-25/les-champs-de-lavande,96.html>

⁹Histoire de la lavande. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/3/>

¹⁰WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 200; Histoire de la lavande. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/3/>

¹¹Lavande : histoire et origines. *Guide Phytosanté*. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.guide-phytosante.org/calmant-sedatif/lavande/lavande-histoire-origines.html>

¹²WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 200

¹³Histoire de la lavande. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/3/>

pěstování levandule opravdu vydělávat, možná i proto se výrazně zpomalilo vylidňování venkova v Provence.¹⁴

Lidé dlouho používali pouze volně rostoucí levanduli, hromadně se začala pěstovat až začátkem 20. století.¹⁵ Venkované si v té době začali pořizovat vlastní destilační přístroje, první se objevily například v Saultu nebo v Saint-André-les-Alpes. Také vznikaly první destilérky na průmyslové zpracování levandule, např. destilérka v Barrême založená německou firmou Schimmel & Compagnie. Antiseptické, anestetické, hojivé a další léčebné účinky levandule se staly užitečnými zejména během první světové války, kdy byli jejím výtažkem léčeni zranění, a to i kvůli nedostatku jiných léků.¹⁶ Během 20. století se sběr levandule stále více mechanizoval. Dnes se levandule pěstuje ve velkém a škála jejího využití je opravdu bohatá.

3.2 Druhy levandule v Provence

I když na celém světě existuje spousta druhů levandule, v Provence můžeme najít zejména tyto tři: levanduli lékařskou (*Lavandula angustifolia*), levanduli širokolistou (*Lavandula latifolia*) a takzvanou „lavandinu“ (*Lavandula x intermedia*).

Levanduli lékařskou neboli levanduli pravou najdeme ve větších nadmořských výškách, a to až v 1400 m. n. m.¹⁷ Má krátký stonek, úzké listy a pouze jeden květ. Z této levandule se získává nejkvalitnější esenciální olej, který může získat označení AOC¹⁸, pokud splní přísné podmínky. Produkce levandule lékařské ve Francii však v posledních desetiletích výrazně klesá, a to hlavně kvůli náročnějším podmínkám jejího pěstování.¹⁹

¹⁴Histoire de la lavande. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/3/>

¹⁵CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 48

¹⁶LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 33

¹⁷CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 49

¹⁸Appellation d'Origine Contrôlée = ochranné označení původu zemědělských produktů z frankofonních zemí

¹⁹Introduction. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/2/>

Levanduli lékařskou si nemůžeme splést s levandulí širokolistou, která má naopak dlouhý stonek, velké jemné listy a více květů, většinou tři. Ta navíc roste v nižších nadmořských výškách, málokdy ji uvidíme výše než v 600 m. n. m.²⁰

Nejrozšířenějším druhem levandule v Provence je však lavandina, hybrid, který vznikl náhodně díky včelám křížením levandule lékařské a širokolisté. Stejně jako levandule širokolistá se vyskytuje spíše v podhůří, mezi 400 a 600 m.n.m.²¹ Lavandina se dnes nejvíce pěstuje a využívá hlavně proto, že se jedná o rostlinu mnohem odolnější a produktivnější než levandule lékařská. Z jednoho hektaru levandule lékařské totiž získáme pouze 15-20 kg esenciálního oleje, kdežto ze stejného množství lavandiny se běžně získává okolo 60-150 kg.²² Její esenciální olej však nemá tak dobré vlastnosti a účinky jako ten, který je získávaný z levandule lékařské.

Na jihu Provence, poblíž Středozemního moře, můžeme najít ještě jeden druh levandule, který se svým vzhledem výrazně liší od již zmíněných druhů. Jedná se o levanduli korunkatou neboli ouškatou (*Lavandula stoechas*). Tato pojmenování nejspíše upozorňují na její nápadný květ, který vystupuje z velké oválné hlávky. Její květy jsou na rozdíl od ostatních levandulí zbarvené spíše do růžova. Levandule korunkatá velmi silně voní, proto se její esenciální olej využívá hlavně v aromaterapii.²³ (viz příloha č. 1 - 4)

3.3 Využití levandule

Dnes se provensálské levandule využívají ve více odvětvích, kromě kosmetiky je můžeme najít např. v bylinářství, farmacii nebo aromaterapii. Většina levandulových produktů

²⁰CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 49

²¹*La Provence ; Côte d'Azur*. Paris : Gallimard, 2000. s. 42

²²Les périodes de floraison de la lavande en Provence et dans les Alpes. *Grande Traversée des Alpes*. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.moveyouralps.com/fr/routes-de-la-lavande/informations-pratiques-lavande/periodes-de-floraison>

²³Un peu de botanique. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/4/>

se vyrábí právě z lavandiny, stále se však hojně využívá i levandule lékařská, a to díky své kvalitě a výjimečné vůni.

Co se týče kosmetiky, nejoblíbenějším druhem levandule pro výrobu voňavek je jednoznačně levandule lékařská. K výrobě parfémovaných produktů se však používá i lavandina, její výtazek je však využit spíše v mýdlech, pracích a dalších čistících prostředcích, její stonky se však využívají i pro tepelnou izolaci. Oba druhy můžeme najít v řadě dalších kosmetických produktů. Stejně jako staří Římané si můžeme i my přidat pár kapek esenciálního oleje do vodní koupele, ten z levandule lékařské má totiž relaxační účinky, zatímco esenciální olej z lavandiny nás povzbudí.²⁴

Především turisté v Provence ocení i usušené levandule, ať už svázané do kytice nebo v podobě vonných sáčků obsahujících usušené květy levandule. Ty se využívají jak k odpuzování molů a provonění prádla v šatníku, tak k navození příjemného spánku.

Tyto voňavé rostliny můžeme však najít i v potravinářství, často tvoří přísadu bylinkových čajů a dalších různých odvarů. Lidé z nich však dnes vyrábí i nejrůznější alkoholické či nealkoholické nápoje, za ochutnání určitě stojí např. sirup s levandulovou příchutí. Levandulový esenciální olej dnes tvoří i přísadu mnoha jídel, a to hlavně v dezertech jako jsou koláče nebo sušenky. Levandulové kandované květy pak často slouží k ozdobení těchto lahůdek.

V dnešní době je levandule tak oblíbená, že spousta lidí má své levandule doma na zahrádce nebo v květináči, využívá se i jako živý plot podél cest.

3.4 Kdy levandule kvete

Různé odstíny modré můžeme zahlédnout již v půlce června, kdy levandule začíná kvést. Období sběru levandule začíná v půlce července a pokračuje do konce srpna, kdy její období květu většinou končí.²⁵ Nejlepší podmínky pro její sběr představuje delší slunné

²⁴CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 49

²⁵La lavande. *Agence de Développement Touristique des Alpes de Haute-Provence*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.tourisme-alpes-haute-provence.com/lavande/>

období, naopak deštivé počasí zpozdí její sklizeň i o několik dní.²⁶ Její barva závisí na ročním období. Kdybychom poskládali dohromady všechny její odstíny, získali bychom celou paletu barev, od bílé, přes všechny odstíny modré až po sytě fialovou.

3.5 Kam za levandulí

K levanduli můžeme přivonět už v krámku se suvenýry, který najdeme v téměř každé provensálské obci a kde si můžeme vybrat z velké nabídky levandulových produktů. Kdo však chce vychutnat pravou atmosféru levandulových lánů, ten má spoustu možností výletů za levandulemi. Nejpříznivější podmínky pro jejich růst představuje dostatek slunce a lehká, kamenitá nebo i chudší půda, což v Provence najdeme hlavně ve Vaucluse, Drôme a Alpes-de-Haute-Provence. Tyto tři departementy nám nabízejí nejen levandulová pole, která známe z obrázků pohlednic, ale můžeme zde levanduli poznat i prostřednictvím různých prohlídek, výstav nebo slavností. A pokud si chceme vychutnat levandule a další krásy provensálské krajiny z výšky, můžeme se zúčastnit vyhlídkového letu horkovzdušným balonem, který nám poskytne nezapomenutelné výhledy.

3.5.1 Vaucluse

Už v departementu Vaucluse najdeme mnoho míst s levandulemi. Rostou zde hlavně na planinách pohoří Luberon v blízkosti vesnice Apt a na úpatí hory Mont Ventoux a v jejím okolí, hlavně v blízkosti obce Sault. V těchto místech najdeme mnoho stezek pro pěší nebo cyklistické výlety, a to i mezi levandulovými poli.

Takovým centrem levandule ve Vaucluse je však Sault, levandulová pole se rozpínají kolem celé vesnice. Levandule a další aromatické rostliny zde nalezneme v mnoha podobách, kromě toho, že tu nakoupíme esenciální olej a různé kosmetické výrobky, zde můžeme také ochutnat levandulový nugát a med, samozřejmě nejvyšší kvality. Právě zde se můžeme dozvědět spoustu informací o levanduli, jsou zde totiž pořádány různé výstavy, prohlídky a poznávací okruhy.

²⁶Les périodes de floraison. *Grande Traversée des Alpes*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.moveyouralps.com/fr/routes-de-la-lavande/informations-pratiques-lavande/periodes-de-floraison>

Ze Saulu také vede naučná stezka, která nás zavede přímo do levandulových polí. Cestou nás provedou informační tabule, ze kterých se dozvíme různé zajímavosti týkající se kultury, botaniky a destilace levandule.²⁷

Spousta lidí přijíždí do Saulu 15. srpna, kdy se tu koná svátek levandule, který zde má tradici již 29 let. Jedná se o opravdu velkou událost, milovníci levandule a tradice si tu určitě přijdou na své, ať už mezi krámky s lokálním zbožím, uměleckými výstavami nebo při soutěžích a hrách pro malé i velké. Při této události však nechybí ani průvod s folklorní hudbou a dobyt看, koná se tu mistrovství Francie v sekání levandule srpem a celá akce je zakončena velkým závěrečným koncertem.²⁸

Levanduli však můžeme ve Vaucluse slavit již během prvního srpnového víkendu, a to ve Valréas. Součástí této velké události s názvem „Corso de la Lavande“ je například dlouhý průvod, při kterém jsou lidem rozdávány kytice levandulí.²⁹

Spousta lidí si však při zmínce o levanduli ve Vaucluse vybaví jeden z nejznámějších klášterů v Provence, Abbaye de Sénanque. Toto opatství je totiž stále obýváno cisterciáckými mnichy, kteří zde pěstují několik hektarů lavandiny, jejíž modro-fialové květy každé léto zdobí pohled na toto opatství.³⁰ (viz příloha č. 5)

Kdo se chce dozvědět vše o levanduli lékařské, může navštívit muzeum Musée de la lavande v Cabrières-d'Avignon, které je zaměřené právě na tuto levanduli. Prostřednictvím výstav, videí a audio-guidů³¹ se tu dozvíme vše o její historii, tradici,

²⁷CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 256

²⁸Fête de la Lavande à Sault – Bienvenue. *Lavandes en Fête*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.fetedelalavande.fr/>

²⁹Corso de la Lavande – VALREAS. *Vaucluse en famille – idées d'activités et de vacances en Provence*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.provence-en-famille.fr/corso-de-la-lavande/valreas/tabid/9540/offreid/098d16ed-431d-4c66-a818-469450aa41e2/agenda-detail.aspx>

³⁰Monastère cistercien depuis 1148. *Abbaye Notre-Dame de Sénanque*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.abbayedesenanque.com/>

³¹Multimediální průvodce nabízený ve více jazycích, ve Francii velmi častý při prohlídkách

botanice a zemědělství. Můžeme si zde prohlédnout například měděné destilační přístroje až z 16. století nebo sbírku lahviček od levandulových parfémů.³²

3.5.2 Drôme

Voňavé lány však najdeme i v departementu Drôme, a to hlavně v jeho jižním regionu Drôme Provençale, kde se levandule mísí s pšeničnými poli a vinicemi.

I v této oblasti se pravidelně slaví svátek levandule. Malou vesnici Ferrassières lze považovat za hlavní město levandule lékařské, kterou zde oslavují každou první červencovou neděli.³³ Při této akci jsou návštěvníci provázeni v levandulových polích, mohou si prohlédnout, jak probíhá destilace levandule, jak se vyrábějí mýdla a další výrobky, mají možnost se zúčastnit různých výstav a představení, nebo jen nakoupit na trhu s lokálními výrobky.³⁴

Právě v Drôme se využívá levandule pro potravinářské účely, a to ve městě Montélimar. Zde se totiž vyrábí nugát, do kterého se kromě mandlí, bílků a dalších ingrediencí přidává i levandulový med, který tvoří 28% všech přísad. V Montélimaru se vyrábí 2/3 celkové produkce nugátu ve Francii,³⁵ není tedy divu, že se mu přezdívá hlavní město nugátu. I zde se koná událost věnovaná levanduli, a to s názvem „Montélimar Couleur Lavande“. Můžeme ji navštívit během druhého červencového víkendu, na velkém tržišti poznáme nové vůně a ochutnáme různé dobroty, například již zmíněný nugát nebo i levandulovou zmrzlinu, která nás v červencovém vedru jistě osvěží.³⁶

Ve městě Nyons zase můžeme navštívit velkou zahradu Jardin des Arômes, kde si můžeme prohlédnout okolo 200 druhů aromatických rostlin, mezi nimi samozřejmě i levanduli.

³²Philosophie. *Musée de la lavande*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.museedelalavande.com/fr/le-musee-de-la-lavande/le-musee-de-la-lavande-philosophie>

³³LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 82 - 83

³⁴Bienvenue. *Ferrassières en Drôme Provençale*. [online]. 11.6. 2014 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.fete-lavande.com/>

³⁵LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 39; CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 271

³⁶LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 38 - 39

Pokud se pohybujeme v Drôme spíše na začátku srpna, můžeme se zúčastnit levandulové slavnosti v malé vesničce Volvent.

3.5.3 Alpes-de-Haute-Provence

Departement Alpes-de-Haute-Provence je díky jeho vyšší nadmořské výšce ideálním místem pro pěstování levandulí.

Najdeme zde jedno z nejdůležitějších a nejrozsáhlejších míst, co se týče levandulové kultury v Provence. Jde o Plateau de Valensole, rozsáhlou rovinu okolo obce Valensole, které se ne nadarmo přezdívá „Země modrého zlata“ či „Levandulové moře“³⁷. (viz příloha č. 6) Tato pojmenování dostala díky svým nekonečným levandulovým lánům, které se tu střídají s obilnými poli. Přes léto zde tedy můžeme obdivovat tuto barevnou kombinaci, na jaře můžeme zase sledovat, jak bíle rozkvetlé mandlovníky ladí se zasněženými horami. Tuto širokou plochu zde zaujímá lavandina, která je kvůli velkému množství sklízena výhradně strojově. Právě zde, ve Valensole, byl v roce 1962 použit první stroj na sklizeň levandule.³⁸ I ve Valensole se každou třetí červencovou neděli koná velká slavnost, kterou si nenechá ujít více než 20 000 návštěvníků ze všech koutů světa. I zde jsou součástí programu výstavy, přehlídky, tradiční folklorní tance a rozdávání čerstvě natrhaných kytic levandulí.³⁹ Ve Valensole se nachází hned několik destilérek levandule, můžeme navštívit například Lavandes Angelvin. Zde se během prohlídky dozvíme vše o jejím pěstování a destilaci a můžeme si ve zdejším krámku vybrat z velkého množství levandulových produktů, jako jsou esenciální oleje, mýdla nebo levandulové vody.⁴⁰

Dalším místem v Alpes-de-Haute-Provence, pro které je levandule důležitá a kterému bylo dříve přezdíváno hlavní město levandule, je město Digne-les-bains. Slaví se zde dvakrát v měsíci srpnu, poprvé během svátku zvaném „corso“, jehož hlavní náplní je opět velký

³⁷Přeloženo z: „pays de l'or bleu“, „mer de la lavande“

³⁸LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 116

³⁹LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 112

⁴⁰Visite de l'exploitation. *Lavandes ANGELVIN*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.lavande-valensole.fr/visite-de-l-exploitation>; Nos produits. *Lavandes ANGELVIN*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.lavande-valensole.fr/nos-produits>

průvod zdobených vozů, podruhé prostřednictvím veletrhu „foire de la Lavande“.⁴¹ Navíc tu najdeme botanickou zahradu Jardin Botanique des Cordeliers, kde nesmějí chybět ani aromatické byliny, jako levandule nebo šalvěj.⁴²

Atmosféru levandulové slavnosti si můžeme vychutnat i v dalších obcích tohoto departementu, jako například v Riez, v Thorame-Haute nebo v Esparron-de-Verdon.

⁴¹LEMONNIER, P.; COLLIOT, B.: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. s. 118

⁴²Jardin des Cordeliers. *Ville de Digne-les-Bains*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: http://www.dignelesbains.fr/?page_id=179

4 Vinařská stezka

Provensálské sluneční klima vytváří ideální podmínky nejen pro růst levandulí, ale i pro pěstování vinné révy. Ta se tu pěstuje již od pradávna a byla to právě provensálská vína, která započala tradici vinařského průmyslu ve Francii. Z bohaté nabídky místních vín jsou nejproslulejší a nejkvalitnější vína růžová a červená. Rozsáhlé vinice patří ke koloritu krajiny stejně jako levandulová pole a najdeme je i na kresbách a obrazech znázorňujících nádhernou Provence. Pěstování vína v Provence inspirovalo i známého anglického spisovatele Petera Maylea k napsání knihy *Dobry ročník*, jejíž pozdější filmové ztvárnění bylo francouzskými médii označeno jako „pohlednice z Provence“.⁴³

4.1 Historie vinařství v Provence

Počátky provensálského a tím pádem i francouzského vinařství vůbec najdeme již ve starověku. Řekové pocházející z města Fókaia přivezli do Provence nejen první levanduli lékařskou, ale začali tu i jako první pěstovat víno a to okolo 6. st. př. n. l., v blízkosti Massalie⁴⁴, dnešní Marseille.⁴⁵ V 2. st. př. n. l. se v této oblasti usídlili Římané, kteří po Řecích převzali vinařskou tradici a začali víno hojně vyvážet do Říma.⁴⁶ S rozšiřováním římské říše se víno dostávalo do dalších oblastí Galie, netrvalo to dlouho a galská vína získala takovou reputaci, že silně konkurovala těm italským, podobně jako v dnešní době.⁴⁷ V údolí řeky Rhône v Donzère⁴⁸ bylo tehdy vybudováno vinařství „La villa du Molard“, které bylo nejvýznamnějším v kraji v období římské epochy, navíc

⁴³ŠMÍD, J.: *Obrázky z Provence podruhé. Nové příběhy z kraje levandule*. Praha : Gutenberg, 2008. s. 20

⁴⁴první řecké pojmenování - Massalia, druhé latinské pojmenování – Massilia, třetí okcitánské pojmenování - Marselha, dnes Marseille, DEUTSCH, L., HAYMANN, E.: *Hexagone : Sur les routes de l'histoire de France*. Neuilly-sur-Seine (Hauts-de-Seine) : M. Lafon, 2013. s. 21

⁴⁵Les vins et la Provence. *Domaine des Feraud*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.domainedesferaud.com/wein-provence-intro>

⁴⁶Mise en page 1 – bibliotheque-telechargement-34.pdf. *Vins de Provence*. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/pdf/bibliotheque-telechargement-34.pdf>

⁴⁷ROUGE, A.; FERLIN, P.; COUNORD, L. aj.: *Tourisme et vignoble en France : les 100 plus belles routes des vins : 2010*. Paris : Nouv. éd. de l'Université, 2009. s. 719

⁴⁸Malé město v departementu Drôme

se začaly ve velkém vyrábět amfory sloužící k přepravě vína a dalších produktů.⁴⁹ Po pádu římské říše však rozvoj vinařství stagnoval.

Situace se zlepšila až v raném středověku, v té době mniši v opatstvích kolem Azurového pobřeží začali vyrábět víno, které používali nejen při mši, ale se kterým i obchodovali. Zaručilo jim to nemalý příjem. Na začátku 14. století se papežský dvůr přestěhoval do Avignonu. Právě díky podpoře papežů se zde začalo pěstovat velké množství vína, což výrazně umocnilo rozvoj vinařství v této oblasti. Zasloužil se o to zejména Jan XXII., druhý ze sedmi avignonských papežů, který si nechal postavit sídlo v Châteauneuf-du-Pape, dnes v jednom z nejznámějších francouzských vinařských regionů. (viz příloha č. 7) Od 14. století až do Velké francouzské revoluce měla většinu provensálských vinic v rukou buď šlechta, nebo církve. Po revoluci však byly vinice přerozděleny a rozprodány.⁵⁰

Začátek 19. století byl pro rozvoj vína příznivý; se vznikem železniční dopravy se totiž usnadnil obchod se zbožím a víno z Provence tak mohli ochutnat i v jiných regionech.⁵¹ Provensálské vinice však byly ke konci 19. století napadeny a téměř celé zničeny mšičkou réwokazem, škůdcem, který zasáhl nejen francouzské ale i mnoho evropských vinohradů.⁵² Tento problém nakonec vyřešilo štěpování⁵³ evropské vinné révy na podnož americkou, která byla odolnější a dokázala tomuto škůdci vzdorovat. Náklady na tento proces byly vysoké, vinohrady tím byly sice znovu obnoveny, avšak vinaři se kvůli této krizi zaměřili hlavně na kvantitu produkovaného vína a nepěstovali už tak kvalitní odrůdy jako dřív.⁵⁴

⁴⁹Identité et Histoire. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/identite-histoire>

⁵⁰Le vin de Provence et l'histoire du vin en France. *INFO Vin Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.laroque-provence.com/wine/vin-provence/cotes-de-provence/actu-le-vin-de-provence-et-l-histoire-du-vin-en-france_124.html

⁵¹Tamtéž

⁵²Mise en page 1 – bibliotheque-telechargement-34.pdf. *Vins de Provence*. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/pdf/bibliotheque-telechargement-34.pdf>

⁵³Štěpování = způsob rozmnožování, při kterém je uměle spojena část jedné rostliny s částí jiné

⁵⁴HANICOTTE, C.: *Larousse des vins : Tous les vins du Monde*. Paris : Larousse, 2001., s. 271

V roce 1935 vznikl Institut National des Appellations d'Origine⁵⁵, který určuje podmínky pro získání značky AOC.⁵⁶ I vinaři v Provence se začali snažit, aby získali toto prestižní označení. Byly to právě provensálské oblasti *Cassis* a *Bandol*, které byly mezi prvními oceněnými, a to už v 30. a 40. letech 20. století. V 70. letech se oproti minulosti zvýšila produkce červeného vína, které bylo do té doby zastíněno tradičním růžovým.⁵⁷ V té době začali vinaři konečně více dbát na kvalitu vína a upřednostňovali lepší odrůdy vinné révy.

Dnes najdeme v Provence velmi kvalitní vína, a to jak růžová, tak červená a bílá. Pro některé vinaře je bohužel stále důležitější kvantita a s ní spojený vysoký výdělek.⁵⁸

4.2 Základní vymezení vinařských oblastí v Provence

V Provence najdeme dvě velké vinařské oblasti. Větší část Provence zaujímá vinařský kraj *Vins de Provence*, neboli „vína z Provence“, který začíná na východě u řeky Rhône a rozléhá se na západ až k Nice, na severu ho ohraničuje řeka Durance a na jihu Středozemní moře. Tato oblast se specializuje zejména na výrobu růžových vín. (viz příloha č. 8)

Do regionu Provence však z velké části zasahují i vinohrady oblasti *Vallée du Rhône*, neboli „údolí řeky Rhône“, které se pyšní především výbornými červenými víny. Údolí se rozpíná od města Vienne až k Středozemnímu moři, ze západu je ohraničeno Francouzským středohořím a z východu Alpami. (viz příloha č. 9) Můžeme si tedy všimnout, že se vinná réva vyhýbá příliš vysokým nadmořským výškám, stejně tak ji nenajdeme v bažinatém přírodním parku *Camarque*.

4.3 Podnebí a půda

Vinicím se v Provence daří zejména díky teplému středozevnímu podnebí, vysoké teploty podporují zrání plodů. Léta jsou většinou horká a suchá a zimy mírné, v některých

⁵⁵dnes pojmenován jako Institut national de l'origine et de la qualité

⁵⁶Mise en page 1 – bibliotheque-telechargement-34.pdf. *Vins de Provence*. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/pdf/bibliotheque-telechargement-34.pdf>

⁵⁷HANICOTTE, C.: *Larousse des vins : Tous les vins du Monde*. Paris : Larousse, 2001. s. 271

⁵⁸Tamtéž

oblastech se však setkáme i s krutou zimou, zejména ve vyšších nadmořských výškách. Vyskytuje se tu i zajímavý jev, kdy teploty prudce klesají během noci, a to zejména v oblasti *Luberon*. Vinná réva se v tomto případě může v noci ochladit po horkém slunném dni a vína tak získávají nezaměnitelnou svěžest.⁵⁹

Teplé klima je také ochlazeno Mistralem, vysoké horské masivy však často chrání vinice před tímto silným větrem, takovou ochrannou funkci má např. hora s příznačným názvem Mont Ventoux⁶⁰. Mistral může mít na vinice i dobrý vliv, funguje totiž jako přirozená ochrana před parazity vinné révy. Vinohradům poblíž pobřeží zase prospívá mořský vánek.⁶¹

Půda je v této oblasti velmi rozmanitá, nicméně převládá jílovitý vápenec, který tvoří půdu především v údolí řeky Rhône a v okolí měst Aix-en-Provence nebo Cassis. Velice rozšířená je i písčité či břidlicová půda, a to hlavně na východě provensálské vinařské oblasti v blízkosti Alpského pohoří.⁶² V některých oblastech se vyskytuje i kamenitá půda, která má výborné vlastnosti, její oblázky totiž přes den načerpají sluneční teplo a zahřívají půdu i v noci.⁶³

⁵⁹Luberon. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/luberon>

⁶⁰Mont Ventoux = Větrná hora

⁶¹Le terroir des vins de Provence. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/le-vignoble/le-terroir>; Appellation Côtes de Provence La Londe. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/les-vins-de-provence/appellations-cotes-de-provence-la-londe>

⁶²Terroirs et Régions. *Vins de France*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://vins-france.com/fr/les-vins-de-france/terroirs-et-regions/>

⁶³Côtes du Rhône régional. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/cotes-du-rhone-regional>

4.4 Vins de Provence

Celková rozloha těchto provensálských vinic je přibližně 27 000 ha a vyrobí se tu každoročně okolo 1,2 milionu hektolitřů vína.⁶⁴ Asi 88,5% tvoří růžové víno, červené víno představuje 8% a bílé pouze 3,5% celkové produkce. Není tedy divu, že se více jak třetina francouzských růžových vín s označením AOC vyrábí právě díky těmto provensálským vinicím.⁶⁵

Největší a nejznámější oblastí AOC v tomto vinařském kraji je bezpochyby *Côtes de Provence*, najdeme tu však i jiné AOC oblasti, také pověstné velice kvalitním vínem. V okolí známého studentského města Aix-en-Provence se nachází rozlehklá vinařská oblast *Coteaux d'Aix-en-Provence*, proslulá svými lehkými růžovými a vyváženými červenými víny.⁶⁶ V blízkosti nádherných skalnatých zátok, tzv. *calanques*, v malém vinařském regionu *Cassis* se zase produkují zejména bílá vína.⁶⁷ (viz příloha č. 10) Nedaleko odsud, také u Azurového pobřeží, leží malá vinařská oblast *Bandol*, známá především díky vynikajícím archivním červeným vínům.⁶⁸

4.4.1 Côtes de Provence

Côtes de Provence je 6. největší vinařskou oblastí AOC ve Francii.⁶⁹ Díky tomu, že zaujímá tak rozsáhlou plochu, se zde pěstuje opravdu široká škála odrůd vinné révy, proto je obtížné určit typické vlastnosti místního vína. Nejlepší pověst však mají elegantní suchá růžová vína s ovocnou nebo květinovou vůní. Co se týče bílých vín, bývají velmi jemná, pokud jsou vyrobena z révy pocházející z přímořských vinic, naopak vína

⁶⁴Les chiffres. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/en-chiffre>

⁶⁵Geographie et territoires des Vins de Provence. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/le-vignoble/geographie>

⁶⁶BACHELOT, F.; MONTALBETTI, C. aj.: *Le guide Hachette des vins 2008 : des vins pour tous les goûts, à tous les prix*. Paris : Hachette Pratique, 2007. s. 851

⁶⁷PLATT, V.: *Les Vins et vignobles de France : connaître et découvrir*. Liber, 1996. s. 118

⁶⁸HANICOTTE, C.: *Larousse des vins : Tous les vins du Monde*. Paris : Larousse, 2001. s. 274

⁶⁹WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 20

ze severněji položených vinic jsou často velice výrazná. U červených vín často záleží na tom, jak dlouho se skladují před konzumací. Mladá vína mají příjemnou ovocnou vůni, starší vína jsou charakteristická výraznější chutí a bohatším aromatem.⁷⁰

4.5 Vallée du Rhône

Tyto vinohrady zaujímají plochu okolo 70 tisíc hektarů. Ročně se tu vyprodukuje přibližně 2,5 milionu hektolitřů vína, tedy přibližně dvakrát více než v sousedním provensálském vinařském regionu. Milovníci vína zde najdou především červené víno, tvoří přibližně 79% celkové produkce. Růžová vína tu představují pouze 15%, bílá dokonce jen 6% celkové produkce.⁷¹

Vinařský region údolí řeky Rhôny tvoří dvě části, severní Rhône a jižní Rhône. Právě jižní Rhône, neboli *vallée du Rhône méridionale*, můžeme díky její poloze zařadit do regionu Provence, rozléhá se totiž v okolí typických provensálských měst, jako jsou Avignon, Orange nebo Carpentras. V tomto velkém vinařském kraji se nachází mnoho oblastí AOC, největší území zabírá jižní část regionu *Côtes du Rhône*. Vinařskou oblast *Ventoux* zase znají zejména cyklisté, kteří se během náročné cesty na vrchol hory Mont Ventoux mohou kochat pohledem na vinice, ze kterých se získávají především velmi aromatická červená a růžová vína.⁷² (viz příloha č. 11) Rozsáhlé vinohrady obklopují i známé středověké vesničky v horské oblasti *Luberon*, kde mají díky studenějšímu podnebí velký podíl i bílá vína.⁷³ Kousek od monumentálních římských památek v Nîmes se zase nachází vinařský region *Costières de Nîmes*, produkující především červená vína nejrůznějších chutí.⁷⁴

⁷⁰PLATT, V.: *Les Vins et vignobles de France : connaître et découvrir*. Liber, 1996. s. 116

⁷¹Les chiffres. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/en-chiffre>

⁷²PLATT, V.: *Les Vins et vignobles de France : connaître et découvrir*. Liber, 1996. s. 113

⁷³BACHELOT, F.; MONTALBETTI, C. aj.: *Le guide Hachette des vins 2008 : des vins pour tous les goûts, à tous les prix*. Paris : Hachette Pratique, 2007. s. 1191

⁷⁴Costières de Nîmes. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/costieres-de-nimes>

4.5.1 Jižní část Côtes du Rhône

Na těchto vinicích, které se rozpínají na obou březích řeky Rhône, jasně převládá červené víno. Najdeme tu bohatá červená vína s velkým obsahem tříslovin, která zrají déle, ta pocházejí hlavně z vinic s hlinitou či kamenitou půdou. Velkou část červeného vína z této oblasti však tvoří i mladá vína, která bývají lehká s ovocným aromatem. Ta se produkují hlavně z hroznů zrajících na písčité půdě, stejně jako růžová a bílá vína. Růžová mívají ovocný nádech a bílá bývají buď výrazná a velmi aromatická nebo naopak velmi jemná. Výběr je tedy sice veliký, avšak vyrábí se tu i mnoho vín s horší kvalitou.⁷⁵

Některé oblasti *Côtes du Rhône* již získaly vlastní označení AOC. Pokud se procházíme po malých půvabných vesničkách, obvykle vysoko posazených, můžeme si všimnout místních vinic *Côtes du Rhône Villages*, ze kterých se vyrábí velice kvalitní vína. Záleží na konkrétní vesnici, jaké vůně a chutě propůjčí svým vínům, např. *Beaumes-de-Venise* je známá dezertními sladkými bílými víny.⁷⁶ Kousek od Avignonu se nachází známá oblast *Châteauneuf-du-Pape*, kde můžeme v okolí bývalého papežského sídla navštívit různé vinné sklepy a ochutnat typické dobře strukturované červené víno s výraznou barvou.⁷⁷

4.6 Odrůdy vinné révy v Provence

Díky rozmanitosti provensálského podnebí a půdy je tento region typický širokou škálou odrůd vinné révy. Uvedeme si tedy především ty, které jsou nejvíce charakteristické pro výrobu místních vín. Odrůdy se využívají buď samostatně, nebo se mísí s dalšími odrůdami. Každá má totiž trochu jiné vlastnosti, kterými může obohatit jinou odrůdu.

⁷⁵HANICOTTE, C.: *Larousse des vins : Tous les vins du Monde*. Paris : Larousse, 2001. s. 258; PLATT, V.: *Les Vins et vignobles de France : connaître et découvrir*. Liber, 1996. s. 106; DU PONTAVICE, G.: *Créer sa cave et choisir son vin*. Paris : Ouest-France, 2001. s. 88; BACHELOT, F.; MONTALBETTI, C. aj.: *Le guide Hachette des vins 2008 : des vins pour tous les goûts, à tous les prix*. Paris : Hachette Pratique, 2007. s. 1109; Côtes du Rhône régional. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/cotes-du-rhone-regional>

⁷⁶HANICOTTE, C.: *Larousse des vins : Tous les vins du Monde*. Paris : Larousse, 2001. s. 259

⁷⁷Châteauneuf-du-Pape. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/chateauneuf-du-pape>

4.6.1 Odrůdy vinné révy pro červená a růžová vína

Pěstuje se tu hned několik odrůd, ze kterých se vyrábí červené nebo růžové víno. Jednou z nich je cinsault, odrůda, které se na jihu Francie dobře daří, jelikož potřebuje hodně slunce. Z jejích hroznů s velkými bobulemi vzniká především svěží růžové víno s ovocným aromatem, charakteristické pro zdejší kraj.

Mourvèdre je původem španělská odrůda, ze které získáme víno velice aromatické. V jeho vůni, jejíž intenzita stoupá při dlouhodobém uskladnění, cítíme ostružiny, černý rybíz, pepř nebo i fialky.

Podobné vůně ovoce, květin a koření oceníme i v červeném víně vyrobeném z odrůdy syrah, tato odrůda dává vznik především jemnému růžovému vínu s ovocným nádechem. Je čím dál tím oblíbenější, a to nejen ve Francii, ale i ve světě.

Na jihu Francie objevíme i grenache noir, jednu z nejrozšířenějších odrůd na světě, většina červených a růžových vín z oblasti *Côte-du-Rhône* je vyrobena právě z této odrůdy. Získávají se z ní velice kvalitní vína s větším obsahem alkoholu. Ani těm nechybí bohaté aroma, které může být ovocné, kávové, kakaové nebo kořeněné. Kombinací grenache noir s dalšími odrůdami vznikají často ještě kvalitnější vína, běžně se mísí se syrah, cinsault nebo mourvèdre.

Tibouren je odrůda, která se pěstuje hlavně na pobřeží Francouzské riviéry v *Côtes de Provence*. Vznikají z ní především růžová vína s velkým obsahem alkoholu a jemnou vůní.⁷⁸

4.6.2 Odrůdy vinné révy pro bílá vína

I přesto, že se v Provence produkuje hlavně růžové a červené víno, pěstuje se tu i celá řada odrůd pro výrobu bílých vín.

⁷⁸JOHNSON-BELL, L.: *Quel vin pour quel plat ?* Roubaix (Nord) : Chantecler, 2007. s. 26-33; Les cépages des vins de provence. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/le-vignoble/les-cepages>; Guide des cépages : toutes les définitions des cépages. *Le Figaro*. [online]. 2011 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://avis-vin.lefigaro.fr/connaitre-deguster/tout-savoir-sur-le-vin/guide-des-cepages>; Les cépages. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/cepage>

Marsanne je velmi vděčná odrůda, která zanechává ve vínech nádech ovoce, medu nebo oříšků. Pěstuje se zejména v oblastech údolí řeky Rhôny. Často se mísí s odrůdou roussanne, z tohoto spojení vzniká víno s ovocnou či květinovou vůní a tóny lékořice.

Z odrůdy vermentino, neboli rolles, se vyrábějí velice kvalitní jemná aromatická vína, která chutnají po citrusech, hruškách, ananasu nebo fenyklu. Ke svému růstu potřebují slunečné teplé podnebí, pěstují se tedy hlavně na jihu v *Côtes de Provence* a v jižních oblastech údolí řeky Rhôny.

Z odrůdy toskánského původu ugni blanc můžeme získat jemné suché víno. Na rozdíl od ostatních provensálských vín není moc aromatické a má vyšší obsah kyselin. Nejspíš z toho důvodu se ugni blanc často mísí s jinými odrůdami. Je to velice produktivní a odolná odrůda, možná proto také jedna z nejběžnějších ve Francii.⁷⁹

4.7 Soulad provensálského vína a jídla

Provensálská růžová vína se obvykle podávají jako aperitiv, Francouzi je však rádi pijí i během celého menu. Skvěle se hodí k typickým provensálským jídlům, jako jsou rybí polévky bujabéza a *bourride* nebo zeleninový pokrm *ratatouille*. Růžové víno nesmí chybět ani u oblíbených provensálských omáček, jako je pasta z ančoviček a oliv *anchoiade* nebo česneková omáčka *aïoli*. Chuťově se pojí i s grilovaným masem a rybami, dále pak s kořeněnými jídly, např. s jehněčím kari. Pokud chceme spojit ovocné chutě provensálského růžového se sýrem, můžeme zkusit např. polotvrdý sýr z kravského mléka *cantal* nebo jakýkoliv kozí sýr.

I červené víno z Provence se hodí k místním specialitám, např. k niceskému salátu nebo k tzv. *daube provençale*, dušenému masu se zeleninou a vínem. Skvěle doplňuje zejména hovězí a jehněčí maso, obvykle ochucené tradičním provensálským kořením. Co se týče

⁷⁹JOHNSON-BELL, L.: *Quel vin pour quel plat ?*. Roubaix (Nord) : Chantecler, 2007. s. 26-33; Les cépages des vins de provence. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/le-vignoble/les-cepages>; Guide des cépages : toutes les définitions des cépages. *Le Figaro*. [online]. 2011 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://avis-vin.lefigaro.fr/connaitre-deguster/tout-savoir-sur-le-vin/guide-des-cepages>; Les cépages. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/cepage>

sýrů, určitě se nespletete, pokud si k místnímu červenému dáme měkký plíšňový sýr, jako je *camembert* nebo *coulommiers*, můžeme zkusit i tvrdší sýry, např. do oranžova zbarvený *mimolette*.

Bílé provensálské víno také bývá skvělým aperitivem, jinak je vynikajícím doplňkem k rybám, ať už grilovaným nebo pečeným, a k dalším plodům moře. Můžeme si ho dát i ke králičímu masu nebo k husím játrům. I k bílému vínu z Provence se dá přikusovat francouzský sýr, obzvláště se k němu hodí sýry lehce kořeněné, jako je sýr s ořechovou chutí *comté*.⁸⁰

⁸⁰PLATT, V.: *Les Vins et vignobles de France : connaître et découvrir*. Liber, 1996. s. 107-113, 116-119; BACHELOT, F.; MONTALBETTI, C. aj.: *Le guide Hachette des vins 2008 : des vins pour tous les goûts, à tous les prix*. Paris : Hachette Pratique, 2007. s. 823-851, 1109-1197

5 Historická stezka

Provensálská historická stezka vychází hluboko z pravěku, vine se staletími přes starověk a středověk až do novověku, avšak stále nekončí, její cesta pokračuje novodobými dějinami. Procházka provensálskou historií nás vede křivolakými uličkami přes náměstí až ke chrámům a hradům. Skoro všude, kam se vydáme, nacházíme stopy dějin, ať již architektonické, stavitelské nebo výtvarné. A tak procházíme-li se třeba historickým provensálským městem, narazíme na významnou římskou stavbu a hned kousek dál najdeme středověkou pevnost. Nachází se zde totiž opravdu velké množství historických památek z různých období, často seskupených na jednom místě, takže před sebou máme bohatou galerii různorodého umění. Kouzlo historických míst v Provence inspirovalo i mnohé umělce, např. nizozemský malíř Vincent Van Gogh, který žil a tvořil v Arles, namaloval nádherně barevné obrazy vystihující atmosféru tohoto města a jeho okolí.

5.1 Prehistorické období

První lidské stopy staré přibližně milion let můžeme najít v jeskyních v blízkosti dnešního Monaka, např. v jeskyni Vallonet.⁸¹ Osídlování Provence probíhalo zejména během doby kamenné, což dokazují mnohé artefakty, jež zde byly nalezeny, jako jsou zbraně, šperky nebo nástěnné malby, které si můžeme prohlédnout v jeskyni Cosquer v Cassis.⁸² V době bronzové si zde lidé začali budovat první kamenné stavby, dnes zvané *bories*,⁸³ z přibližně stejného období pocházejí i rytiny ve skalách v údolí Vallée des Merveilles⁸⁴, které zde vytvořili původní obyvatelé. Během doby železné se na území Provence usadili Ligurové a pustili se do stavby opevněných vesnic na kopcích, kterým se později začalo říkat *oppida*⁸⁵. Později dorazili na území Provence i Keltové a spojili se s Ligury v keltsko-ligurský kmen.⁸⁶

⁸¹SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 38

⁸²WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 25

⁸³Patrimoine. *Gordes*. [online]. 24.2.2014 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.gordes-village.com/html/patrimoine.html>

⁸⁴Vallée des Merveilles = údolí zázraků

⁸⁵sg. oppidum

Pokud si chceme udělat lepší představu o těchto dávných dobách, můžeme navštívit např. muzeum Musée de Préhistoire Régionale v Mentonu, kde nám bude na základě dochovaných archeologických objevů představen vývoj života prehistorického člověka v této oblasti.⁸⁷

5.1.1 Bories

Pozůstatky těchto kamenných staveb můžeme najít po celé Provence. Pozoruhodné na nich je, že jsou postaveny pouze na základě správného sestavení kamenů, bez použití pojícího materiálu. Není známo, k čemu se přesně využívaly v době bronzové, lidé si je však stavěli i dlouho poté, a to zejména na polích, kde sloužily jako boudy na nářadí. Později byly využívány i jako příbytek k trávení volného času.⁸⁸ Bories je označení pro provensálské stavby tohoto typu, podobné však můžeme najít i jinde ve Francii, např. v Pyrenejích, kde se jím říká *orry*, nebo v Auvergne, kde se nazývají *cases*. Tyto stavby fungují na stejném principu i přes rozdílná pojmenování, provensálské *bories* však bývají větší a najdeme jich tu mnohem více.⁸⁹

Nejznámější stavby tohoto typu najdeme v malé osadě Village de bories. (viz příloha č. 12) Je to jedna z nejzachovanějších osad, zřejmě proto, že byla využívána až do 19. století.⁹⁰ Při prohlídce vesničky, která je vlastně skanzenem, je možné navštívit stavby s různým určením a funkcí, jako je stodola, ovčín, kurník nebo pec. Po návštěvě této osady si tedy můžeme lépe představit, jak fungovaly stavby, jejichž tradice se dochovala po velkou část provensálské historie. Navíc je to jedno z mála míst v Provence, kde nabízejí informační prospekty i v češtině.

⁸⁶WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 25

⁸⁷Musée de préhistoire régionale. *Office de tourisme de Menton*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.tourisme-menton.fr/Musee-de-prehistoire-regionale.html>

⁸⁸MOIRENC, Sandrine. Le Villages des Bories à Gordes (84) – Monument historique dans le Luberon. *Avignon et Provence*. [online]. 1996-2015 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.avignon-et-provence.com/luberon/village-des-bories/#.VNJxwy69GTI>

⁸⁹*Les Plus beaux villages de France*. Sélection du Reader's Digest, 2001. s. 279

⁹⁰WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 63

5.2 Antické období

V 7. století př. n. l. osídlili Provence Řekové pocházející z města Fókaia, kteří založili nejen kolonii Massalia, dnešní Marseille, ale i menší kolonie, mimo jiné Rhodanousia (dnes Arles), Antipolis (Antibes), Nikaia (Nice) nebo Monoika (Monaco).⁹¹ Řekové tu kromě vína a levandulí začali pěstovat i olivy. Později se spojili s příchozími Římany, kteří jim pomohli v boji proti keltsko-ligurskému kmenu. Římané se zde ve 2. století př. n. l. usadili v původně keltsko-ligurském hlavním městě Aquae Sextiae, dnešním Aix-en-Provence.⁹² Později dobyli celou oblast, kterou pojmenovali Provincia Romana, z tohoto jména také vznikl dnešní název regionu, Provence.⁹³

Římané vládli dlouhou dobu celé Galii. Díky jejich architektonickému umění vznikla v Provence řada významných staveb, z nichž některé se dochovaly až dodnes. Šlo zejména o amfiteátry, divadla, lázně, chrámy, vítězné oblouky nebo akvadukty. Těmito stavbami se pyšní města dodnes, můžeme je obdivovat např. v známých městech Arles, Vaison-la-Romaine, Nîmes nebo Orange, ale i v Saint-Rémy-de-Provence nebo v Cavaillonu. Co se týče vyvýšených opevněných vesnic (*opidda*) z prehistorického období, některé byly úplně vysídleny, jiné se rozvíjely svým způsobem a byly méně ovlivněné římskou kulturou, velká města se totiž budovala spíše na níže položených místech.⁹⁴

5.2.1 Římské amfiteátry

Římské amfiteátry se v Provence zachovaly ve velmi dobrém stavu. V římském období, přibližně od konce 1. století n. l., probíhalo v amfiteátrech více druhů představení, u všech se však prolévala krev. Asi nejradši měli Římané slavné gladiátorské zápasy, které před nimi pořádali už Etruskové v rámci pohřebního obřadu na památku zemřelého. Pro Římany však byla tato představení spíše zábavnou podívanou. Oblíbené byly i zápasy mužů se zvířaty, např. s medvědy, lvy nebo býky. Nejméně navštěvované byly popravy, při

⁹¹WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 25

⁹²SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 40

⁹³WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 63

⁹⁴SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 39

kterých byli provinění předhozeni divé zvěři.⁹⁵ 3. století n. l. je obdobím největšího šíření křesťanství, mezi odsouzenými bylo proto i hodně křesťanů, jelikož Římané chtěli zabránit rozšiřování tohoto nového náboženství. Nevinní křesťané tak byli popravováni až do roku 313, kdy byl vydán edikt milánský, na základě kterého bylo křesťanství zrovnoprávněno s ostatními náboženstvími v říši Římské. Právě býčí zápasy, takové jako je známe dnes, našly v amfiteátrech svou tradici o mnoho let později, a to až v druhé polovině 19. století.⁹⁶

Pokud chceme vidět tyto římské velkolepé stavby naživo, můžeme navštívit Arles nebo Nîmes. V Arles si můžeme velkolepou arénu z roku 80 n. l.,⁹⁷ která patří mezi největší na světě, prohlédnout z perspektivy, a to z jedné ze tří věží, které byly k amfiteátru přistavěny ve středověku. (viz příloha č. 13) Při prohlídce této monumentální stavby na nás dýchne atmosféra římského období tím více, že zde zhlédneme krátký gladiátorský boj i naživo. Zachovalejší je však amfiteátr v Nîmes, který byl postaven na konci 1. století,⁹⁸ zaujme nás už zvnějšku svou překrásnou fasádou. (viz příloha č. 14) Během prohlídky nám jsou podrobně představeni jednotliví gladiátoři a do starodávné atmosféry se vcítíme i pomocí audio-guidů, které nás nabádají, abychom si představili, že se účastníme pravého gladiátorského zápasu. V obou arénách můžeme zhlédnout býčí zápasy dodnes, stejně jako další zajímavá představení.

5.2.2 Antická divadla

V římských dobách bylo dlouho zakázáno stavět jiná než rozkládací dřevěná divadla, Římané se totiž báli, že by častá představení mohla lid příliš rozptylovat od jejich

⁹⁵Des arènes au coeur de la cité romaine. *Arènes de Nîmes, Maison Carrée, Tour Magne*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.arenes-nimes.com/fr/un-peu-dhistoire/arenes-au-coeur-cite-romaine>

⁹⁶Corrida. *Animal Destiny*. [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.animaldestiny.com/corrida.php>

⁹⁷Arènes d'Arles, Arles. *cityzeum*. [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.cityzeum.com/arenes-d-arles>

⁹⁸Les arènes de Nîmes. *France.fr*. [online]. 11.3.2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.france.fr/arts-et-culture/les-arenes-de-nimes.html>

povinností, až v roce 55 př. n. l. bylo v Římě postaveno první římské kamenné divadlo.⁹⁹ Tato divadla, velmi inspirována těmi řeckými, měla velice kvalitní akustiku, které se docílilo výběrem zvukově ideálního místa a dodržováním specifických zásad při stavbě. Představení se hrála velmi často, a to za účelem udržení respektu občanů k vládě, šlo hlavně o zábavné hry, jako tzv. atellany¹⁰⁰ nebo pantomimy. Ve většině představení hráli jen muži, kteří zastávali i ženské role. Ženy se objevovaly jen v některých hrách a často se během představení na přání publika úplně svlékly.¹⁰¹

V Orange se nachází jedno z nejzachovalejších římských divadel na světě. Dodnes zde můžeme obdivovat vysokou čelní zeď, která byla sestavena zejména ze sloupů a výklenků, v jednom z nich dodnes stojí socha císaře Augusta, za jehož vlády bylo divadlo postaveno. (viz příloha č. 15) Méně zachovalá, ale přesto stále okouzlující antická divadla najdeme ve Vaison-la-romaine nebo v Arles.

5.2.3 Akvadukty

Jelikož mnoho římských měst nemělo odpovídající zdroj vody, byli Římané nuceni postavit akvadukty, dlouhé kanály, které do měst přiváděly dostatečné množství vody. Díky nim byly vodou naplněny oblíbené římské lázně a fontánky, což zajistilo městům dobrou pověst. Součástí těchto akvaduktů byly i mosty, které byly stavěny k přepravě vody přes údolí.

Nejznámějším v Provence je bezpochyby Pont du Gard, ohromný most, který byl postaven v 1. století n. l. a který byl součástí 50 km dlouhého akvaduktu vedoucího vodu z Uzès do Nîmes.¹⁰² Je vysoký 49 m, což z něj dělá nejvyšší most, který kdy Římané postavili.¹⁰³

⁹⁹La Construction du Théâtre. *Théâtre Antique & Musée d'Orange*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.theatre-antique.com/fr/un-peu-dhistoire/construction-theatre>

¹⁰⁰Frašky, ve kterých vždy hrály čtyři základní postavy: hloupý Maccus, stařec Pappus, hrbáč Doscenus a hladový Bucco

¹⁰¹Le saviez-vous ?. *Théâtre Antique & Musée d'Orange* [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.theatre-antique.com/fr/un-peu-dhistoire/le-saviez-vous>

¹⁰²Le Pont du Gard, un ouvrage antique. *Site du Pont du Gard*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.pontdugard.fr/fr/le-pont-du-gard-un-ouvrage-antique>

¹⁰³WILLIAMS, R.: *Provence, Côte d'Azur*. Paris : Hachette, 2010. s. 131

Při návštěvě tohoto místa si můžeme tuto jedinečnou stavbu prohlédnout z několika úhlů a ani při několikátém pohledu na ni se nepřestaneme divit její velkoleposti. (viz příloha č. 16) Most můžeme obdivovat i při koupání v řece Gard, která pod ním protéká.

5.3 Raný a vrcholný středověk

Křesťanská víra postupně pronikala na území Provence a již v 5. století zde byly postaveny první kláštery, a to na ostrově île de Lérins a v Marseille. Náboženských staveb od té doby velmi přibývalo, křesťanství tedy mělo v Provence čím dál tím větší význam.¹⁰⁴

Po pádu Západořímské říše v roce 476 začaly na tuto oblast útočit germánské kmeny, útokům Burgundů, Ostrogótů a Vizigótů Provence ještě relativně vzdorovala. Avšak potom, co se zde usadili Frankové, se Provence stala součástí Francké říše, a to až do podepsání Verdunské smlouvy v 9. století. Současně se však objevili další nájezdníci, a to zejména Saraceni¹⁰⁵, kteří se usadili na velké části Provence.¹⁰⁶ Ty vyhnal až v roce 974 hrabě z Arles, Guillaume le Libérateur¹⁰⁷, který díky tomu získal moc nad celou Provence.¹⁰⁸ Provence tedy byla konečně nezávislá, nicméně mnoho vesnic a klášterů bylo po saracénských útocích opuštěno.¹⁰⁹

Především v období těchto nepokojů se začaly budovat známé opevněné vesnice na kopcích, tzv. *villages perchés*, které vesničanům sloužily jako úkryt před útoky. Tyto vesničky byly obvykle chráněny velkými hradbami. Zároveň se začaly se budovat velké nedobytné pevnosti, dobře chráněné proti eventuálním nájezdům nepřátel.¹¹⁰

¹⁰⁴La Provence ; Côte d'Azur. Paris : Gallimard, 2000. s. 46

¹⁰⁵Saraceni – jedno z více označení muslimů ve středověku

¹⁰⁶SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 42

¹⁰⁷Libérateur = osvoboditel

¹⁰⁸La Provence ; Côte d'Azur. Paris : Gallimard, 2000. s. 46

¹⁰⁹SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 39

¹¹⁰La Provence ; Côte d'Azur. Paris : Gallimard, 2000. s. 82

V 11. století se Provence stala součástí Svaté říše římské. Po vymření dynastie „Hrabat z Provence“ vznikl spor o vládu nad provensálským hrabstvím mezi hrabětem z Barcelony a hrabětem z Toulouse.¹¹¹ Ta se však nakonec v roce 1125 dohodla a území Provence si rozdělila.¹¹² Zároveň se v této oblasti začala rozvíjet románská architektura, stavěly se jak velké katedrály a opatství, tak malé vesnické kostely. Ve 13. století se k vládě dostala dynastie z Anjou, která významně ovlivnila tok provensálských dějin.

5.3.1 Villages perchés

V Provence se nachází celá řada tzv. *villages perchés* neboli vesniček¹¹³, které jsou položené na vyvýšených místech, např. na vrcholu kopce nebo skály. Mnoho z nich tedy vzniklo právě na místech, kde dřív stála prehistorická *oppida*. Většina těchto vesnic má svůj původ ve středověku, jejich strategické místo jim totiž zajišťovalo větší nedostupnost a tím pádem ochranu před nepřátelskými útoky nájezdníků. Pro ještě větší bezpečí byly vesnice často ohraničeny ohromnými hradbami, přes které se obvykle dalo dostat pouze úzkou bránou nebo velmi klikatou ulicí. Ve středu vesnice se nacházel kostel nebo i pevnost, kde se mohli obyvatelé ukrýt v případě nebezpečí, na které obvykle upozornil zvuk kostelního zvonu. Vesnici často zdobila fontána, která sloužila i jako zdroj vody.¹¹⁴ Obranná funkce vesnic a měst byla užitečná během celého středověku i později, např. při náboženských válkách mezi katolíky a protestanty.

Za typický příklad *village perché* můžeme považovat Gordes, toto krásné městečko je položené na velké skále v pohoří Vaucluse. Jeho výhodná poloha byla využívána již v prehistorických dobách, lidé se zde však ukrývali i před nebezpečími středověku. Mimo jiné tu uvidíme hrad Château de Gordes, který byl postaven již v 11. století, během

¹¹¹WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 26, CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 22

¹¹²CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 22

¹¹³Některé z nich můžeme vzhledem k jejich podobě a charakteru označit spíše jako městečka

¹¹⁴WILLIAMS, R.: *Provence, Côte d'Azur*. Paris : Hachette, 2010. s. 20 - 21

renesance byl však výrazně rekonstruován.¹¹⁵ Mnohé stavby zde byly během druhé světové války zničeny, díky zdařilým rekonstrukcím však byla zachována středověká podoba tohoto místa. Můžeme se zde projít malebnými uličkami, zvanými v Provence *calade*. Jsou to uličky typické pro tento kraj – úzké a dlážděné kameny. (viz příloha č. 17) Gordes je velmi oblíbená turistická destinace, proto je lepší vychutnat si její krásu v období mimo hlavní sezónu. Nezapomenutelný pohled na Gordes je častým námětem pro malíře, inspiroval se jím např. kubistický malíř André Lhote.¹¹⁶ (viz příloha č. 18)

5.3.2 Románské kostely a kláštery

Od začátku 11. století se v Provence budovaly mnohé románské náboženské stavby, rozdíl oproti minulosti byl hlavně v materiálu. Dřívější kostely se totiž stavěly ze dřeva, neměly tedy moc velkou životnost a často byly zničeny požárem. Proto bylo nezbytné najít inspiraci u antických předků a začít znovu stavět z trvalejšího materiálu, tedy kamene. Začaly se tedy budovat velké kostely, které měly spoustu nových prvků, jako např. mohutné zdi, křížovou klenbu, téměř žádná okna a často je zdobily sochy nebo malby, důležitá však byla celková jednoduchost a pravidelnost.¹¹⁷ U provensálských románských kostelů se navíc občas využívala technika, při které se dekorace tvořila kombinací kamene různých barev.¹¹⁸ Některé románské kostely v Provence mají i výrazné motivy římské architektury, což nám připomíná, že Římané měli v této oblasti opravdu velký vliv. V románském slohu se stavěly také kláštery a i mniši lpěli na jednoduché a souměrné architektuře.

Takový typický příklad románské architektury se nachází v Arles, jde o katedrálu svatého Trofima.¹¹⁹ Její dnešní podoba se váže ke 12. století, byla postavena na místě bývalé

¹¹⁵Patrimoine. *Gordes*. [online]. 24.2.2014 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.gordes-village.com/html/patrimoine.html>

¹¹⁶JACOBS, M.; PALMER, H.: *Les Plus beaux villages de Provence*. Lausanne (Suisse) : la Bibliothèque des arts, 2001. s. 35

¹¹⁷GÉRARD, P.; MÉRAS, M.: *Cathédrales de France*. Paris : Nathan, 1962. s. 9 - 10

¹¹⁸SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 52

¹¹⁹francouzský název: Cathédrale Saint-Trophime

baziliky Svatého Štefana. Věnována je Trofimovi, údajně prvnímu biskupovi v Arles, kterého si místní obyvatelé vážili. Před vstupem do této katedrály si připadáme, jako bychom stáli před římskou památkou, jeho zdobený portál totiž nápadně připomíná římský vítězný oblouk. (viz příloha č. 19) Její vysoká chrámová loď, kterou osvětlují malá okna, odpovídá románské jednoduchosti, nechybí však ani dekorace v podobě různých soch a maleb, některé také připomínají antickou kulturu.¹²⁰

Co se týče románských klášterů v Provence, jedním z nejnavštěvovanějších je již zmíněné opatství Sénanque, které bylo založeno ve 12. století.¹²¹ Architektura tohoto kláštera je také velice strohá, což mu však dodává jistý půvab. Tvoří ho více částí, jednou z nejhezčích je klenutá křížová chodba¹²² s jemně zdobenými sloupy. Díky jeho umístění v údolí Sénancole, uprostřed přírody, zde panuje velice klidná atmosféra, kterou mohou zkazit jen návaly turistů, kteří sem během července přijíždějí za rozkvetlými levandulemi. Toto cisterciácké opatství se často dává do kontextu s dalšími dvěma, Thoronet a Silvacane, která se také nacházejí na území Provence, dohromady se jim přezdívá „tři provensálské sestry“¹²³.

5.4 Pozdní středověk

Ve 14. století se papežský dvůr přemístil do Avignonu, a to zejména díky dobrým vztahům Říma s vévody z Anjou, nové papežské město a jeho okolí tak začalo velmi vzkvétat. Stopu papežů tu můžeme vidět dodnes, a to nejen při prohlídce světoznámého papežského paláce.

Mezitím však propukla ve Francii morová epidemie, která se rozšířila v roce 1348 přes marseillský přístav.¹²⁴ Optimističtější bylo pro Provence 15. století, kdy se k moci dostali schopní šlechtici, nejdřív hrabě Ludvík II. z Anjou, později jeho syn René, zvaný Roi

¹²⁰GÉRARD, P.; MÉRAS, M.: *Cathédrales de France*. Paris : Nathan, 1962. s. 22-24

¹²¹LUSSIEN-MAISONNEUVE, M.-J.: *Abbayes de France*. Paris : Minerva, 1999. s. 108

¹²²Křížová chodba = chodba obepínající čtvercový vnitřní dvůr

¹²³Přeloženo z: „Trois sœurs provençales“

¹²⁴WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 28

Réné¹²⁵. Za jejich vlády byla v Aix-en-Provence založena univerzita a Aix se stalo hlavním městem Provence. Také se celkově zvedla životní úroveň lidí na provensálském venkově.¹²⁶ Díky hraběti René se avignonská univerzita dále vyvíjela i poté, co papežové opustili Avignon.¹²⁷

Byli to právě vévodové z Anjou, kteří začali na území Provence přestavovat středověké pevnosti do renesančního stylu, a to zejména Roi René, jehož rekonstruované stavby se staly velkou inspirací pro ostatní.¹²⁸

5.4.1 Pevnosti kombinované renesančními prvky

Ve středověku byly v Provence budovány pevnosti, které sloužily zejména k vojenské obraně. Tomu odpovídal i jejich vzhled, obvykle to byly budovy ve tvaru čtverce s věžemi v rozích a bez větších výzdob, o nějakém komfortním interiéru nebyla ani řeč. S příchodem renesance se však začaly tyto stavby přestavovat tak, aby se v nich dalo i pohodlně bydlet. V Provence však zůstaly dlouho oblíbené původní čtvercové pevnosti, které byly pod vlivem renesance jen lehce opraveny a ozdobeny. Vznikly tak budovy, které byly kombinací středověkého vojenského opevnění a renesančního sídla.¹²⁹

Určitě je třeba zmínit Château de Tarascon, stavbu, kterou zde nechali vybudovat významní vévodové z Anjou, aby ukázali svou moc. (viz příloha č. 20) Původní pevnost nechal na začátku 15. století rekonstruovat Ludvík II. z Anjou se svým prvním synem Ludvíkem III. Jeho druhý syn René pak dokončil zejména výbavu interiérů v renesančním stylu, a tak z něj udělal své oblíbené sídlo, výsledkem byla velká středověká pevnost s renesančními prvky. Později se Château de Tarascon začal využívat jako vězení, dodnes tu můžeme vidět nápisy na zdech, které tu vězni zanechali.¹³⁰ Během prohlídky se můžeme

¹²⁵Roi René = král René

¹²⁶SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 45

¹²⁷WILLIAMS, R.: *Provence, Côte d'Azur*. Paris : Hachette, 2010. s. 46

¹²⁸SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 116

¹²⁹*La Provence ; Côte d'Azur*. Paris : Gallimard, 2000. s. 96

¹³⁰chateautarascon-fr.pdf. *Château de Tarascon*. [online]. 3.10.2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://chateau.tarascon.fr/assets/files/visiter/ressources/chateautarascon-fr.pdf>

podívat zejména do velkého sálu, kde se nejspíš konaly velké hostiny, do zahrady, na čestný dvůr v gotickém stylu nebo do velkého sálu s dřevěným stropem, zdobeným malovanými tabulkami s nadpřirozenými bytostmi. Z vrchní terasy se zase můžeme pokochat výhledem na městečko Tarascon, vrchol hory Mont Ventoux nebo pohoří Alpilles.¹³¹

5.5 Provence součástí francouzského království

Provence byla ke konci 15. století připojena k území Francie, oblasti Venaissin, Orange a Avignon však zůstaly samostatné až do 18. století.¹³² Ve větších městech bylo připojení ke království většinou přijato bez problémů, pro některá malá provensálská panství však nebylo jednoduché uznat novou královskou autoritu.¹³³

V druhé polovině 16. století zde propukly náboženské války, při kterých katolíci pronásledovali protestanty. Během tohoto období bylo na území Provence zničeno spousta vesnic, hradů a kostelů a zemřelo mnoho lidí, jak protestantů, tak katolíků. V roce 1720 se navíc rozšířila další morová epidemie, která zlikvidovala více než polovinu Marseillanů, a pronikla i do dalších provensálských měst, a to i přes vysokou zeď, která zde byla kvůli moru postavena.¹³⁴

I přes všechny tyto nesnáze zažívala Provence relativní rozkvět, a to hlavně v 17. a 18. století, kdy se města začala zvětšovat. Co se týče architektury, vojenský charakter středověkých pevností byl čím dál méně populární, důležité bylo naopak pohodlí a přepych, některé rodiny si chtěly upevnit své společenské postavení tím, že si pořizovaly co největší sídla.¹³⁵ Budovaly se tedy nové zámky a luxusní domy, tzv.

¹³¹chateautarascon-fr.pdf. *Château de Tarascon*. [online]. 3.10.2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://chateau.tarascon.fr/assets/files/visiter/ressources/chateautarascon-fr.pdf>; Découvrez le château. *Château de Tarascon*. [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://chateau.tarascon.fr/decouvrir-le-chateau.html>

¹³²FRECHET, D.; FORMICA, V.: *Provence*. Paris : Declics, 2007. s. 19

¹³³SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 46

¹³⁴WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 29 - 30

¹³⁵*La Provence ; Côte d'Azur*. Paris : Gallimard, 2000. s. 96

*hôtels particuliers*¹³⁶. I na provensálském venkově přibývaly nové domky, ve kterých aristokrati odpočívali před ruchem města, např. typický provensálský dům *bastide* nebo venkovské stavení *mas*.¹³⁷ Rozvíjelo se i zemědělství a právě 17. a 18. století bylo obdobím, kdy se postavilo nejvíce provensálských větrných mlýnů.¹³⁸

5.5.1 Hôtel particulier

Když mluvíme o budově, která nese označení *hôtel particulier*, jde o sídlo, které většinou obývala jen jedna rodina. Tyto velmi honosné budovy byly obvykle umístěny v centru města, vlastnily je tedy především velice bohaté rodiny. Měly často velký vnitřní dvůr, díky kterému mohli obyvatelé domu trávit čas venku, aniž by byli vystaveni ruchu ulice. Jejich velká obliba trvala až do začátku 20. století, kdy se tato sídla přestala stavět.¹³⁹

Dodnes se těchto budov zachovalo mnoho, jsou často otevřeny veřejnosti, z mnohých z nich se stala muzea. Mají svou velkou tradici zejména v Paříži, hodně jich však můžeme najít i v Provence, kde jsou často postaveny v barokním slohu.¹⁴⁰ Tyto elegantní domy zdobí např. ulice města Aix-en-Provence. Ze zdejších *hôtels particuliers* můžeme zmínit např. Hôtel de Châteaurenard, který byl v 17. století postaven pro tehdejšího barona městečka Châteaurenard. Tento dům se proslavil hlavně tím, že zde byl krátce ubytovaný Ludvík XIV., známý je však i díky cenným architektonickým prvkům, např. krásnému zdobenému schodišti.¹⁴¹

5.5.2 Mlýny

Mlýny měly v Provence vždy velkou tradici a jsou i v dnešní době působivou dekorací krajiny této oblasti. Stavěly se různé typy mlýnů, nejznámější jsou však ty větrné a vodní.

¹³⁶sg. hôtel particulier, doslovný překlad: příznačný, zvláštní hotel

¹³⁷FRECHET, D.; FORMICA, V.: *Provence*. Paris : Declics, 2007. s. 21

¹³⁸*La Provence ; Côte d'Azur*. Paris : Gallimard, 2000. s. 91

¹³⁹L'hôtel particulier, une originalité parisienne. *Sam-network.org*. [online]. 2011 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.sam-network.org/video/l-hotel-particulier-une-originalite-parisienne>

¹⁴⁰CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 26

¹⁴¹Hôtel de Châteaurenard. *aixenprovence.fr*. [online]. 27.11.2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.aixenprovence.fr/Hotel-de-Chateaurenard>

Větrné mlýny tu našly své místo hlavně díky silnému Mistralu. Stály většinou na kraji vesnice na kopci, kde foukal největší vítr. Tvořila je obvykle zděná věž a kuželovitá dřevěná střecha, na které byla připevněna velká, obvykle čtyřlístá vrtule. Nejstarší zachovalé provensálské větrné mlýny pocházejí z 16. století.¹⁴² Díky velkému množství vodních toků se však více budovaly vodní mlýny. Na mnoha místech Provence si můžeme prohlédnout velká vodní kola ze dřeva a železa, např. v městečku Isle sur la Sorgue. (viz příloha č. 21)

Nejznámějšímu provensálskému větrnému mlýnu Moulin Ribet, který se nachází ve Fontvieille v blízkosti Arles, se přezdívá mlýn Alphonse Daudeta. (viz příloha č. 22) Tento spisovatel sice v mlýně nikdy nepřebýval, tuto oblast si však velice oblíbil a i zde nacházel inspiraci pro svou sbírku povídek *Listy z mého mlýna*. Jde o jeden z nejmladších tradičních větrných mlýnů, byl postaven v 19. století a mlel mouku až do roku 1915. Mlýn už tedy dávno není funkční, byl však rekonstruován Daudetovými příznivci, kteří přímo v mlýně založili malé muzeum věnované tomuto významnému spisovateli. To zde fungovalo až do roku 2012, kdy bylo přemístěno do krásného zámku Château de Montauban, ve kterém Daudet rád přebýval.¹⁴³ I my můžeme v této oblasti hledat svou inspiraci, ať už při pozorování tohoto neochvějného mlýna či při pohledu do dálky na pohoří Alpilles.

5.6 Od Velké francouzské revoluce po současnost

I Provensálci se přidali k Velké francouzské revoluci roku 1789. Konflikty probíhaly především u pobřeží, naopak vnitrozemské provensálské vesničky nebyly revolucí nijak významně poznamenány.¹⁴⁴ Marseillané si při pochodu do Paříže zpívali poutavou vlasteneckou píseň, ze které se později stala státní hymna Marseillaisa.

Když se Napoleon vracel z exilu na Elbě do Paříže, přecházel přes Alpy a zastavil se i v některých provensálských vesničkách, tato trasa byla později pojmenována

¹⁴²SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 69

¹⁴³Le Moulin d'Alphonse Daudet. *Avignon-et-Provence.com*. [online]. © 1996-2015 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.avignon-et-provence.com/tourisme/moulin-daudet/#.VOteJi69GT0>

¹⁴⁴SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 48

„Napoleonova cesta“¹⁴⁵. Už v první polovině 19. století se výrazně oživila provensálská ekonomika, zvýšil se počet obyvatel a stále více se mechanizovalo zemědělství.¹⁴⁶ V druhé polovině tohoto století se výrazně vyvíjela nejen železniční, ale i lodní doprava, a i to kvůli otevření Suezského průplavu.¹⁴⁷ V té době také vzniklo hnutí Félibrige pod vedením Frédérica Mistrala, které mělo za cíl prosadit původní provensálský jazyk, okcitanštinu.

Díky velkému rozvoji provensálských měst se spustila velká vlna vyliďňování venkova, lidi začala lákat především přímořská města jako Marseille nebo Nice.¹⁴⁸ Azurové pobřeží se stalo oblíbeným cílem nejen venkovanů, ale i zbohatlíků z celého světa, kteří zde začali budovat své velkolepé vily, a to zejména v Hyères a v Nice. V roce 1822 byla postavena známá třída Promenade des Anglais, která dodnes lemuje pobřeží moře v Nice. Turisté si později oblíbili i další přímořská městečka, jako je Antibes nebo Cannes. Ve 20. stol. byly na Azurovém pobřeží postaveny přepychové hotely a domy, tato oblast se postupně stala centrem luxusu a cestovního ruchu.

Provence vstoupila do druhé světové války až v roce 1942, do té doby se sem uchýlil velký počet Židů, hledajících útočiště před pronásledováním ze strany nacistů.¹⁴⁹ Po válce lidé opouštěli venkov ještě více, než v předešlém století, doufali totiž, že ve městech snáze najdou práci. Provensálské vesnice tak přišly o mnohé řemeslníky, zedníky a další schopné pracovníky.¹⁵⁰

Roku 1947 se konal první ročník mezinárodního filmového festival v Cannes a i filmové celebrity si oblíbily krásy francouzské riviéry. Tento slavný festival zde můžeme navštívit vždy v druhé polovině května, odehrává se především ve slavném paláci Palais des Festivals et des Congrès de Cannes. V druhé polovině 20. století se Provence stále více vyvíjela a usadilo se zde velké množství přistěhovalců, především z Alžírska. Dnes

¹⁴⁵Přeloženo z: Route Napoléon

¹⁴⁶SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 49

¹⁴⁷WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 31

¹⁴⁸SALETTA, P.: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. s. 49

¹⁴⁹WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 31-32

¹⁵⁰DUFRENOY, A.; PAMBOUR, B.: *Maisons de Haute-Provence*. Paris : F. Hazan, 2001. s. 88 - 89

Provence objevuje čím dál tím více turistů, a to nejen díky vývoji železničních tratí TGV.¹⁵¹

5.6.1 Stavby na pobřeží francouzské riviéry

Budovy, které se stavěly v blízkosti pobřeží francouzské riviéry během období *Belle époque*¹⁵², byly často velmi extravagantní. Byly totiž inspirovány architekturou z různých zemí, např. z Ruska, Itálie nebo Řecka, a to nejen kvůli velké oblibě cestování po celém světě, ale i kvůli velkému množství turistů a přistěhovalců z různých zemí. Oblíbené byly i starší architektonické styly, které se vracely např. v podobě novogotiky nebo novobaročka. Podle těchto cizokrajných a historických vzorů se tu stavěly různé paláce, zámky, vily nebo kostely. Paláce pro nejbohatší návštěvníky měly obvykle bohatě vyzdobené fasády a luxusně vybavené interiéry.¹⁵³

Jako příklad stavby, která byla inspirována cizokrajnou architekturou, můžeme uvést katedrálu svatého Mikuláše, která na první pohled připomíná moskevský Chrám Vasila Blaženého. (viz příloha č. 23) Tuto krásnou ruskou katedrálu, která byla postavena na začátku 20. století, najdeme v Nice. Ruská komunita se zde v této době totiž stále rozrůstala, proto jí už nestačil kostel Saint-Nicolas-et-Sainte-Alexandra, do té doby jediný ruský pravoslavný kostel v Nice.

Jedním takovým luxusním palácem, ve kterém se dodnes pravidelně ubytovávají filmové hvězdy, je Hôtel Carlton. Nachází se v Cannes, kde se každý rok koná prestižní filmový festival. Je postaven v novobaročním stylu, jeho impozantní přední fasádu zdobí na obou stranách věž s velkou břidlicovou kopulí, součástí dekorace budovy jsou i balkony. (viz příloha č. 24) Legenda praví, že k tvaru kopulí inspiroval architekta hrudník slavné

¹⁵¹WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 32- 33

¹⁵²Označení pro období evropských dějin mezi koncem 19. století a rokem 1914, pro které byly charakteristické nové objevy a celkový optimismus doby. Překlad – belle époque = krásné časy

¹⁵³*La Provence ; Côte d'Azur*. Paris : Gallimard, 2000. s. 100 - 101

kurtizány Caroline Otero.¹⁵⁴ I my se můžeme ubytovat v jednom z 343 pokojů nebo apartmánů,¹⁵⁵ pokud jsme ovšem ochotni zaplatit opravdu velkou sumu.

¹⁵⁴WILLIAMS, R.: *Provence, Côte d'Azur*. Paris : Hachette, 2010. s. 69; WALKER, N.; WARD, G.; BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 140

¹⁵⁵Keep Cannes. *Carlton Intercontinental Cannes*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.intercontinental-carlton-cannes.com/votre-sejour-a-cannes/accueil/>

6 Historická stezka v Avignonu

Avignon je město, ve kterém se každé léto scházejí davy divadelních fanoušků, a není divu, koná se tu přece nejslavnější divadelní festival na světě. Ne všechny turisty však zajímají divadelní představení, mnozí totiž vědí, že si zde prohlédnou především nádherné, velmi zachovalé historické centrum. Kromě zbytku avignonského mostu, který všichni znají díky známé písničce, a velkolepého papežského paláce nás zaujmou i další stopy, které zde historie zanechala. Jsou to například honosné budovy, půvabné kostelíky či velmi úzké uličky, ve kterých nám místní tradici a historii připomínají i občůdky se suvenýry. Nemusíme ani chodit daleko, to nejzajímavější totiž najdeme *intra-muros*¹⁵⁶, neboli v historickém centru ohraničeném mohutnými hradbami. Zachovalo se tu tedy mnoho památek z různých období, proto je Avignon skvělým místem na provensálské historické stezce. (viz příloha č. 25)

6.1 Prehistorie a římské období

Území dnešního Avignonu bylo osídleno již 3000 let př. n. l., a už o tisíc let později zde vznikla první stálá osada, a to na skále Rocher des Doms, na jejímž vrcholu se dnes nachází známý městský park.¹⁵⁷ Vysoké položení této skály mělo velkou výhodu, lidé mohli s přehledem sledovat okolní dění a navíc byli chráněni před záplavami. Možná proto se na ní později usadil i keltsko-ligurský kmen, který zde založil první významnou kolonii, pojmenovanou Aouenion, což v jejich jazyce údajně znamenalo buď „město prudkého větru“ nebo „pán řeky“¹⁵⁸. Ať už tomu bylo jakkoliv, vznikl z tohoto keltsko-ligurského pojmenování dnešní název.¹⁵⁹ Některé zachovalé objekty z tohoto období můžeme vidět

¹⁵⁶Překlad z latiny: „uvnitř hradeb“. Opak: extra-muros: „vně hradeb“. Oba latinské výrazy se v Avignonu běžně používají.

¹⁵⁷Histoire : les origines. Avignon. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/origine.php>

¹⁵⁸Přeloženo z: „ville du vent violent“ a „seigneur du fleuve“

¹⁵⁹Le nom d'Avignon. Avignon. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/nom.php>

ve velkém muzeu Musée Calvet, které skýtá rozsáhlé sbírky nejen z prehistorického období.

V římském období byl Avignon, tehdy pojmenován jako Avenio, významným městem, které mělo až 27 tisíc obyvatel, tedy více než čtvrtinu dnešního počtu obyvatel.¹⁶⁰ Důležitá pro něj byla cesta Via agrippa, která tudy vedla a díky které se sem dostávalo zboží z jiných římských oblastí.¹⁶¹ Dodnes se zde bohužel nedochovaly žádné velkolepé římské památky, které zdobí např. Arles nebo Nîmes, některé pozůstatky římského období si však můžeme prohlédnout v muzeu Lapidaire.

6.1.1 Archeologické sbírky v muzeu Lapidaire

Muzeum Lapidaire najdeme při procházce po dlouhé třídě Rue de la République, tvoří tedy jakýsi kontrast hned vedle moderních obchodů a barů, takže pokud si chceme odpočinout od ruchu této ulice, můžeme právě zde „nasát“ atmosféru starodávných dějin. Muzeum bylo založeno v roce 1933 v jezuitském barokním kostele La chapelle du Collège des Jésuites ze 17. století.¹⁶² (viz příloha č. 26)

Můžeme si zde prohlédnout především velkou sbírku galského a římského umění, do které patří mimo jiné různé sochy, vázy, lampy, náhrobní desky a další pohřební předměty. Jednou z nejvýznamnějších galských soch je La Tarasque de Noves, která představuje jakési kanibalské monstrum, tzv. Androphagi.¹⁶³ Jako příklad římské kultury můžeme uvést zachovalé části sarkofágů zobrazující lov divokých prasat. Najdeme zde však i velké množství pozůstatků z řeckého období a dokonce i některé artefakty nalezené

¹⁶⁰Histoire : les origines. Avignon. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/origine.php>

¹⁶¹SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 145-146

¹⁶²L'histoire du Musée Lapidaire. *Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/l-histoire-du-musee-lapidaire>

¹⁶³La Tarasque de Noves. *Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/la-tarasque-de-noves>

po starověkém etniku Etrusků, zajímavá je např. etruská socha kněze, který drží kadidlo.¹⁶⁴ Pokud známe slavnou sochu boha Apollona zabíjejícího ještěrku, která se jmenuje Apollo Sauroctonus a kterou vytvořil známý řecký sochař Praxiteles, rozpoznáme zde její kopii, vytvořenou tím stejným sochařem.¹⁶⁵ Prohlédnout si zde můžeme i dobově mladší objekty, a to z 3. - 5. století n. l., např. zdobené dno nádoby zobrazující pár s dítětem.¹⁶⁶

6.2 Raný a vrcholný středověk v Avignonu

Během vlády Merovejců a následně Karlovců vzniklo sousední městečko Villeneuve, kde bylo vybudováno významné opatství Abbaye de Saint-André. Stejně jako mnohá provensálská města a vesnice, ani Avignon se nevyhnul středověkým invazím, během kterých sloužilo jako útočiště opět Rocher des Doms, v té době také začala vznikat první opevnění. Majordomus Karel Martel odtud vyhnal Saracény a získal roku 737 Avignon, který tak byl připojen k provensálskému hrabství.¹⁶⁷

Od 12. století byl Avignon relativně nezávislý, a to proto, že byl položen na hranicích více hrabství.¹⁶⁸ V té době byla postavena katedrála Notre-Dame des Doms a proslulý avignonský most Saint-Bénézet. Také se začaly stavět první hradby, jejichž pozůstatek se dodnes nachází např. v ulici Saint-Charles. Avignon se nakonec stal součástí území hrabat

¹⁶⁴Statues étrusques. Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/filter/filter/filters%5Bcollection%5D/statues-etrusques>

¹⁶⁵Statue acéphale d'Apollon Sauroctone. Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/statue-acephale-d-apollon-sauroctone>

¹⁶⁶Antiquité Paléo-Chrétienne. Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/filter/filter/filters%5Bcollection%5D/antiquite-paleo-chretienne>

¹⁶⁷SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 146-147

¹⁶⁸SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 147

z Toulouse, v roce 1226 ho však po dlouhém dobývání získal francouzský král Ludvík VIII.¹⁶⁹

6.2.1 Most Saint-Bénézet

Známý avignonský most Saint-Bénézet se svými původními 900 m dosahoval přes ostrov île de la Barthelasse až k městečku Villeneuve, kde byl připojen k věži Philippe-le-Bel, která tu stojí dodnes. Podle legendy začal s jeho stavbou mladý pastýř Bénézet, kterého anděl přivedl na místo, kde by měl most stát. Most však nebyl vždy z kamene, původní dřevěný most z 12. století byl však zničen, takže zde byl ve 13. století vybudován pevnější kamenný most. Ani ten však neodolal velkým povodním ze 17. století, kvůli kterým zde dnes najdeme pouze čtyři oblouky z původních dvaceti dvou.¹⁷⁰

I české děti si dnes zpívají známou písničku „Avignon, tam je shon, tam na mostě všichni tančí...“ Po zaplacení vstupného si také můžeme zatancovat přímo na mostě. Ne každý však ví, že se ve skutečnosti dřív netancovalo na mostě, nýbrž pod mostem, a to na île de la Barthelasse.¹⁷¹ Z břehu tohoto ostrova však dodnes máme na most i na ostatní avignonské památky krásný výhled. Scházejí se zde lidé k oblíbeným piknikům, u kterých nechybí ani zpívání za doprovodu kytary, při této příležitosti mohou někteří i tancovat, podobně jako za starých časů. (viz příloha č. 27 - 28)

6.2.2 Katedrála Notre-Dame des Doms

Tato katedrála stojí hned vedle papežského paláce, mohlo by se tedy zdát, jako by k němu patřila. Byla však vybudována o dvě století dřív, už ve 12. století, od té doby si i přes mnohé přestavby zachovala svůj původní románský vzhled. Určitě nás zaujme chrámová předsíň, kde lze dodnes vidět zbytky výzdoby v antickém stylu, dřív se zde nacházely fresky italského malíře Simone Martini, které si dnes můžeme prohlédnout v papežském paláci.¹⁷² Pokud se zaměříme na velkou čtverhrannou věž, která dominuje celé budově,

¹⁶⁹Histoire : XIIe et XIIIe siècles. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/romane.php#>

¹⁷⁰*Provence*. Paris : Hachette, 2000. s. 207

¹⁷¹Tamtéž, s. 207

¹⁷²Tamtéž, s. 215

všimneme si, že se na ní tyčí zlatá socha panny Marie, ta sem však byla přidána až během 19. století.¹⁷³ Interiér katedrály je z velké části ovlivněn pozdějšími rekonstrukcemi, a to především v barokním stylu, najdeme tu však i původní románské prvky, např. pozoruhodnou kopuli, původní součástí je i hlavní oltář.¹⁷⁴ Tuto románskou katedrálu si však můžeme pořádně prohlédnout i z vnějšku, krásný pohled na ni získáme např. při výstupu do zahrad Rocher des Doms. (viz příloha č. 29)

6.3 Papežství v Avignonu

Avignon si výrazně zlepšil postavení poté, co se dostal do rukou hrabat z Anjou. Ta měla dobré styky s Římem, kterému věnovala území v blízkosti Avignonu, a to hrabství Venaissin s hlavním městem Carpentras. Střední Itálie byla na začátku 14. století velmi nestabilní, papež Bonifác VIII byl navíc ve sporu s francouzským králem Filipem IV. Sličným, který ho dokonce nechal uvěznit.¹⁷⁵ Po smrti Bonifáce se kardinálům dlouho nedařilo zvolit nového nástupce, nakonec byl po krátké vládě Benedikta XI. zvolen Klement V. Ten se v roce 1309 kvůli těmto zmatkům usadil v hrabství Venaissin, byl tak blíž k francouzskému králi, který nad ním mohl mít větší kontrolu. V té době zřejmě netušil, že papežský úřad zůstane v této oblasti během celého století, jelikož bylo celkem běžné, že papežové krátkodobě opouštěli své sídlo v Římě.¹⁷⁶

Klementovi se však více líbil Avignon, stejně jako jeho následníkům, a tak se sídlo papeže začalo ve 20. letech 14. století postupně přesouvat do Avignonu. Třetí papež Benedikt XII. zde zahájil stavbu velkého papežského paláce, jeho nástupci Klementovi VI. však tento palác nestačil, a proto ho nechal zvětšit, byl to právě on, kdo v roce 1348 koupil Avignon od provensálské hraběnky Johany I. Neapolské.¹⁷⁷ Dokončený papežský palác se stal pro

¹⁷³JARDINAUD, M.; PAILLARD, J.-F.; VINCENT, M.: *Provence*. Paris : Gallimard loisirs, 2014. s. 245

¹⁷⁴*Provence*. Paris : Michelin Editions des Voyages, 2000. s. 150

¹⁷⁵MOREL, G.; SAINT-GENES, B.: *Avignon au temps des papes. Connaissances des arts*. 2009, červenec, č. 673, s. 100

¹⁷⁶MOREL, G.; SAINT-GENES, B.: *Avignon au temps des papes. Connaissances des arts*. 2009, červenec, č. 673, s. 100

¹⁷⁷CHIFFOLEAU, J.: *Qu'allaient-ils faire à Avignon ? L'Histoire*. 2009, červen, č. 343, s. 51-52

svou okázalost velmi známým po celém světě. My známe papeže Klementa VI. především ve spojitosti s císařem Karlem IV, se kterým se přátelil, díky čemuž nechal povýšit pražské biskupství na arcibiskupství.

Avignon v té době lákal různé obchodníky a umělce, např. již zmíněného malíře Simone Martini, a postupně se stal důležitým ekonomickým centrem. Počet obyvatel se zde během půl století desetinásobně zvětšil.¹⁷⁸ Některé avignonské románské kostely byly přestavěny do gotického slohu, ve kterém byl postaven i papežský palác. Také se stavěla mnohá kardinálská sídla, některá z nich měla podobu skutečného paláce.¹⁷⁹ V polovině 14. století se začaly budovat hradby, které ohraničují historický střed Avignonu dodnes.¹⁸⁰

V pořadí sedmý papež sídlící v Provence, Řehoř XI., nechal v roce 1377 přemístit papežský dvůr zpět do Říma. Po jeho úmrtí však byli zvoleni papežové na obou místech, v Římě Urban VI. a v Avignonu vzdoropapež Klement VII. Po Klementovi nastoupil Benedikt XIII. V té době byl zvolen ještě jeden papež, Alexandr V., katolická církev měla tedy v jednu chvíli dokonce tři papeže. Poslední oficiální avignonský papež Benedikt XIII. umřel poté, co ho opustili jeho poslední stoupenci a papežské schizma tak konečně po dlouhých čtyřiceti letech skončilo.¹⁸¹

Papežové udělali z Avignonu opravdové kulturní centrum, svou stopu zanechali i v okolí tohoto města, jejich stavby můžeme vidět v sousedním městečku Villeneuve-lès-Avignon nebo ve slavném Châteauneuf-du-Pape, ale např. i v obcích Barbentane a Malaucène.¹⁸² Významný je např. kartuziánský klášter Notre-Dame-du-Val-de-Bénédiction ve

¹⁷⁸ *Provence*. Paris : Hachette, 2000. s. 206; MOREL, G.; SAINT-GENES, B.: *Avignon au temps des papes. Connaissances des arts*. 2009, červenec, č. 673, s. 100

¹⁷⁹ MOREL, G.; SAINT-GENES, B.: *Avignon au temps des papes. Connaissances des arts*. 2009, červenec, č. 673, s. 102

¹⁸⁰ Histoire : XVe siècle. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/gothique.php>

¹⁸¹ MOREL, G.; SAINT-GENES, B.: *Avignon au temps des papes. Connaissances des arts*. 2009, červenec, č. 673, s. 106; PAYAN, P.: « La plus belle et la plus forte maison du monde ». *L'Histoire*. 2009, červen, č. 343, s. 62

¹⁸² FRECHET, D.; FORMICA, V.: *Provence*. Paris : Declics, 2007. s. 19

Villeneuve-lès-Avignon, který zde stojí zásluhou papeže Inocence VI. Tento klášter a další důležité památky ve Villeneuve-lès-Avignon jsou bohužel trochu zastíněny slávou nedalekého Avignonu a jeho papežského paláce. Městečko by možná bylo známější, kdyby se nacházelo ve větší vzdálenosti od bývalého papežského centra.

6.3.1 Papežský palác a další gotické stavby

Konečně se dostáváme k nejdůležitější avignonské stavbě, která je známá po celém světě. Papežský palác se skládá ze dvou velkých paláců, Palais Vieux a Palais Neuf¹⁸³, které se zde stavěly v letech 1335-1352, byly tedy postaveny za celkem krátkou dobu.¹⁸⁴ Palais Vieux je právě ten původní palác, který nechal postavit Benedikt XII., je to jeho severovýchodní část. Klement VI. nechal později přistavit jihozápadní část, tedy Palais Neuf. (viz příloha č. 30 - 31)

Palác byl svého času velmi luxusní, většina bohaté dekorace, např. v podobě keramických podlah, se ale bohužel nedochovala. Nicméně, při rekonstrukci ve 20. století věnovaly některé evropské státy do těchto prostor sochy významných osobností ze 14. století, my tu dnes rozpoznáme sedícího Karla IV., což je kopie slavné sochy ze staroměstské věže.¹⁸⁵ (viz příloha č. 32) Můžeme tu však obdivovat i jinou výzdobu, např. krásné fresky zejména od italských malířů, které najdeme např. v chambre du Pape¹⁸⁶. Pro papeže byla kromě přepychu důležitá i spiritualita tohoto místa, proto zde najdeme hned několik kaplí, ve kterých probíhaly každý den mše.¹⁸⁷ Jednou z nejkrásnějších je Chapelle Clémentine, která nás ohromí svým velkým osvětleným prostorem. (viz příloha č. 33) Při prohlídce si prohlédneme i jiné zajímavé místnosti, jistě nás zaujme i Grande Trésorerie, neboli velká pokladnice, kde se spravovaly finance a kde se také razily papežské mince. Důležitý byl svého času i dlouhý přijímací sál Salle du Consistoire, zde se přijímali všichni důležití

¹⁸³ Palais Vieux = starý palác, Palais Neuf = nový palác

¹⁸⁴ PAYAN, P.: « *La plus belle et la plus forte maison du monde* ». *L'Histoire*. 2009, červen, č. 343, s. 64

¹⁸⁵ Krajínou Otakara Kubína. *Česká televize*. [online]. 27. 6. 2010 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169537773-francie-s-ozvenou-domova/video/>

¹⁸⁶ chambre du Pape = Papežova ložnice

¹⁸⁷ PAYAN, P.: « *La plus belle et la plus forte maison du monde* ». *L'Histoire*. 2009, červen, č. 343, s. 67

návštěvníci a jednalo se o důležitých teologických nebo politických otázkách.¹⁸⁸ Právě do této místnosti byly umístěny fresky malíře Simone Martini, které dřív zdobily chrámovou předsíň katedrály Notre-Dame des Doms.¹⁸⁹ Ke konci prohlídky nás trasa zavede na Terrasse des Grands Dignitaires¹⁹⁰, odkud budeme po delší prohlídce odměněni krásným výhledem na avignonské historické centrum a jeho okolí. (viz příloha č. 34)

Tento monumentální palác je nejdůležitější gotickou stavbou v Provence. Gotický sloh si však v Provence nevytvořil tak velkou tradici, jako např. v severní Francii, až v období avignonského papežství se mnohé náboženské stavby rekonstruovaly v tomto stylu. Gotika přinesla do provensálských kostelů a dalších budov zejména výzdobu, která nebyla v románských stavbách příliš výrazná. Šlo zejména o fresky a malby, oblíbenými motivy byly například hlavní hříchy nebo ctnosti a neřesti. Důležitá však byla i větší okna, která osvětlila celkový prostor.¹⁹¹ I v Avignonu najdeme velmi krásné gotické kostely; určitě nesmíme vynechat baziliku Saint-Pierre z období 14. - 16. století, která je vyzdobena mnohými malbami a sochami.¹⁹² (viz příloha č. 35) Další kostel, který je skvělým příkladem provensálského gotického umění, je Saint-Didier z poloviny 14. století. V tomto kostele, který je dominantou hezkého avignonského parku Square Agricole Perdiguer, si můžeme mimo jiné prohlédnout zachovalé fresky ze 14. století¹⁹³ nebo si zde poslechnout příjemný varhanní koncert, který se tu velmi často koná. (viz příloha č. 36)

6.3.2 Hradby

První, co nás při příjezdu do tohoto města ujistí, že se nacházíme v Avignonu, jsou velké středověké hradby, dlouhé více než 4 km, které ohraničují historický střed města. Pocházejí z období, kdy funkci papeže zastával Inocenc VI., později Urban V., připomínají

¹⁸⁸WALKER, N.; WARD, G., BAILLIE, K.: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. s. 49-52

¹⁸⁹*Provence*. Paris : Hachette, 2000. s. 218

¹⁹⁰Terrasse des Grands Dignitaires = Terasa velkých hodnostářů

¹⁹¹SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 53, *Provence*. Paris : Michelin Editions des Voyages, 2000. s. 88

¹⁹²*Provence*. Paris : Hachette, 2000. s. 225

¹⁹³Tamtéž, s. 230

nám tedy, stejně jako papežský palác, moc a důležitost papežů v této oblasti. Svůj význam si však zachovaly i v dalších obdobích a byly několikrát rekonstruovány. Tyto hradby chránily Avignon nejen před vojenskými útoky, ale i před rozvodněnou Rhônou, dodnes slouží jako ochrana proti záplavám.¹⁹⁴ Hradby navíc i dnes navozují jakýsi pocit bezpečí, spousta lidí tvrdí, že je nebezpečné pohybovat se v noci *extra-muros*, tedy mimo hradby.

6.3.3 Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse

Jelikož se o avignonské univerzitě říká, že je jedna z nejkrásnějších ve Francii¹⁹⁵ a navíc je také jednou z nejstarších na světě, měli bychom se o ní alespoň krátce zmínit. Univerzitu zde založil papež Bonifác VIII. v roce 1303, a to i díky dobrým vztahům Říma s Provensálským hrabstvím, nejspíš ani netušil, že se v této oblasti o několik let později usadí jeho nástupce.¹⁹⁶ Avignonská univerzita, která je tedy jen o pár desítek let starší než naše Univerzita Karlova¹⁹⁷, měla už od počátku čtyři základní fakulty a velkou prestiž získala právě v období, když sídlili papežové v Avignonu. Po Velké francouzské revoluci byla dekretem z 15. září 1793 zrušena, stejně jako spousta dalších francouzských univerzit, Avignon tak byl téměř po dvě století bez univerzity, až v roce 1963 zde vzniklo nové centrum vysokého školství, tzv. Centre d'Enseignement Supérieur. To se vyvíjelo až do roku 1984, kdy zde vznikla univerzita s dnešním názvem Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse.¹⁹⁸

Jednotlivé fakulty univerzity jsou dnes rozmístěny ve více budovách, nejdůležitější centrum má však v kampusu Sainte-Marthe. Tento univerzitní komplex najdeme hned u hradeb, můžeme sem vstoupit přes velkou bránu s nápisem „Université d'Avignon“

¹⁹⁴*Provence*. Paris : Hachette, 2000. s. 208

¹⁹⁵Présentation. *Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.univ-avignon.fr/fr/presentation.html>

¹⁹⁶CHIFFOLEAU, J.: *Qu'alliaient-ils faire à Avignon ?*. *L'Histoire*. 2009, červen, č. 343, s. 52

¹⁹⁷Založena 1348

¹⁹⁸Histoire. *Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.univ-avignon.fr/fr/presentation/reperes/histoire.html>

a již při vstupu do areálu se budeme cítit jako v zámecké zahradě, mezi starou a novou univerzitní budovou se totiž nachází krásný studentský park. (viz příloha č. 37)

Historie tohoto kampusu však začala dlouho předtím, než sem byla v roce 1998 umístěna avignonská univerzita. Již od 14. století zde totiž fungovala nemocnice a během 17. a 18. století zde byla vybudována budova s nádhernou rozsáhlou fasádou v klasicistním slohu, kterou tu můžeme obdivovat dodnes. Při vstupu do interiéru projdeme krásnou vstupní halou, které dominuje obrovské schodiště. (viz příloha č. 38) Učebny jsou však většinou moderně zrekonstruované a postrádají historickou atmosféru, kterou cítíme ve vstupní hale a při pohledu na fasádu. Nová budova, kde největší prostor zaujímá studentská knihovna, byla postavena až v roce 1998.¹⁹⁹ Ta se starou klasicistní budovou ladí i přesto, že je její architektura mnohem modernější.

6.4 Avignon po odchodu papežů

Avignon si udržel své vysoké postavení i poté, co se papežský úřad přesídlil zpět do Říma, a to až do konce 15. století, kdy se Provence stala součástí Francouzského království.²⁰⁰ Avignon však zůstal na království nezávislý a byl i nadále spravován papežskými legáty a později jejich zástupci.²⁰¹ Zůstal centrem některých náboženských komunit, nebyl však už tak významný jako dřív, i když je pravda, že si ho stále cenili někteří papeži.²⁰²

I do Avignonu postupně pronikaly nové architektonické slohy, které měnily jeho dosavadní podobu, nejdříve renesance, později baroko.²⁰³ V 17. a 18. století zde bylo postaveno mnoho luxusních *hôtels particuliers*, které si dodnes můžeme prohlédnout zejména v ulicích Rue de la Masse nebo Rue du Roi René, jedním z nejznámějších je

¹⁹⁹ *Provence*. Paris : Hachette, 2000. s. 209

²⁰⁰ SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 147-148

²⁰¹ MOREL, G.; SAINT-GENES, B.: *Avignon au temps des papes. Connaissances des arts*. 2009, červenec, č. 673, s. 106

²⁰² SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 148

²⁰³ Histoire : XVe au XVIIIe siècles. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/renaissance.php>

hôtel de Crillon, jehož fasádu zdobí výrazné maskarony²⁰⁴. V té době se v Avignonu také rychle rozvíjel textilní průmysl.

6.4.1 Rue des Teinturiers

V Avignonu se nachází mnoho kouzelných uliček, úzkých či širokých, obklopených starými budovami či moderními krámky. Některé jsou tak propletené, že se v nich snadno ztratíme, jiné jsou zase velmi rušné, že musíme stále dávat pozor na projíždějící auta. Není možné zde popsat úplně všechny, proto si vybereme jednu z nejkrásnějších, která se po odchodu papežů z Avignonu stala velmi důležitým místem, a tou je Rue des Teinturiers.

Její jméno, které v překladu znamená „ulice barvířů“, má své silné opodstatnění. Kromě toho, že zde můžeme posedět v jedné z mnoha příjemných hospůdek, je tato ulice téměř doslova „protkaná“ historií, tedy především co se týče textilního průmyslu. Podél Rue des Teinturiers totiž protéká řeka Sorgue, jejíž proud začali využívat barvíři krátce poté, co v Avignonu založili svůj obchod. Od 15. století zde vyráběli hedvábí a vlnu a v 17. století se zde začaly produkovat tzv. *les indiennes*, pestrobarevné látky inspirované indickými motivy, které se staly typickými pro provensálskou kulturu.²⁰⁵ Stroje na výrobu tkanin poháněla vodní kola, dnes zde uvidíme pozůstalá čtyři z původních dvaceti tří.²⁰⁶ (viz příloha č. 39) Možná nám budou připomínat odsud nedaleké městečko Isle-sur-la-Sorgue, kde takovýchto kol najdeme mnohem více.

Kromě vodních kol, která se stále pomalu otáčí, zde můžeme vidět i jiné pamětihodnosti, jež tu historie zanechala. Jistě nás zaujme gotický dům Quatre de chiffre z konce 15. století, jehož fasádu dříve zdobila poněkud záhadná šifra, podle které je pojmenován,²⁰⁷

²⁰⁴maskaron = ozdobný prvek v podobě lidské nebo zvířecí tváře; CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 174

²⁰⁵The rue des Teinturiers. *The Insider's Guide to Provence*. [online]. © 2010-2015 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.marvellous-provence.com/avignon/what-to-see/rue-des-teinturiers>

²⁰⁶Rue des Teinturiers à Avignon. *Avignon et Provence*. [online]. © 1996-2015 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon-et-provence.com/avignon-tourisme/monuments/rue-des-teinturiers.htm#.VPuX50BUxdj>

²⁰⁷CROUZET, A.: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. s. 172

či kaple Chapelle des Pénitents Gris, která je spojením architektonických prvků z 16. - 19. století.²⁰⁸ Příjemnou atmosféru této ulice dotvářejí i velké platany nebo dlažba z oblázků z řeky Durance.

6.4.2 Muzeum Petit Palais

Vrátíme-li se opět na hlavní náměstí Place du Palais, najdeme vedle parku Rocher des Doms významnou budovu, jejíž historie sahá až do 14. století, a tou je muzeum Petit Palais²⁰⁹. Dnešní podobu paláce však získala až ke konci 15. století, z této doby pochází např. přední nápaditá renesanční fasáda. (viz příloha č. 40) Tato budova sloužila během své historie k více účelům, např. jakožto sídlo biskupství nebo vzdělávací zařízení, až v 70. letech 20. století zde bylo založeno muzeum středověkého umění.²¹⁰

Dnes si v muzeu můžeme prohlédnout zejména italské malby, např. pozoruhodné dílo zachycující panu Marii s dítětem *Madonna col Bambino* od slavného italského malíře Botticelliho. Jistě nás však zaujmou i díla malířů avignonské školy, k nejznámějším patří *La Vierge et l'Enfant entre deux saints et deux donateurs*, na které francouzský malíř Enguerrand Quarton zobrazuje panu Marii s dítětem mezi dvěma svatými a dvěma dárci.²¹¹ Je tedy patrné, že jsou zde známé především malby s náboženskou tematikou.

6.4.3 Hôtel des Monnaies

Naproti papežskému paláci se však nachází ještě jedna budova, o které bychom se měli zmínit, a to i díky její mimořádné barokní architektuře, která poněkud kontrastuje s gotickým palácem. Hôtel des Monnaies, což můžeme přeložit jako mincovna, zde byl postaven v 17. století a byl věnován tehdejšímu papeži Pavlovi V. Na fasádě budovy

²⁰⁸Chapelle des Pénitents Gris. *Site Officiel de L'Office de Tourisme de la ville d'Avignon*. [online]. © 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon-tourisme.com/Monuments-et-Patrimoine-culturel/AVIGNON/fiche-PCUPAC084CDT0000395-1.html>

²⁰⁹Petit palais = malý palác

²¹⁰*Provence*. Paris : Hachette, 2000. s. 214

²¹¹Tamtéž, s. 220 - 221

je zobrazen jeho znak, jehož součástí je papežská koruna tiára.²¹² Pavel V. byl součástí mocného rodu Borghese, který měl ve znaku orla a draka, nejspíš proto zdobí tuto budovu i sochy těchto zvířat. Právě tato bohatá dekorace, kterou doplňuje ve spodní části fasády architektonický prvek bosáž²¹³, je typická pro barokní budovy. (viz příloha č. 41) V této překrásné stavbě se od roku 1860 nachází hudební konzervatoř.²¹⁴

6.5 Avignon součástí Francie

Roku 1791 se Avignon stal součástí Francie a kromě textilního průmyslu se pro něj stalo stěžejním i zemědělství.²¹⁵ V 19. století byl také centrem nového hnutí Renaissance provençale, ze kterého později vzniklo hnutí Félibrige, propagující provensálský jazyk. S rozvojem železniční dopravy zde bylo vybudováno nové vlakové nádraží. Pro usnadnění přístupu k nádraží vznikla dlouhá třída Rue de la République, která dodnes tvoří spojnici mezi středem města a nádražím. V této době byla v Avignonu postavena známá tržnice Les Halles, která dodnes zdobí náměstí Place Pie svou zarostlou zelenou fasádou. Můžeme si zde zakoupit různé lokální produkty.²¹⁶

Během 20. století se Avignon čím dál tím víc otevíral cestovnímu ruchu, rekonstruovaly se historické památky a v roce 1948 se zde konal první ročník slavného festivalu Festival d'Avignon, který každé léto láká milovníky divadelního umění.²¹⁷ Historie zanechala v tomto městě svou stopu dodnes a avignonské historické centrum je momentálně jedno z nejzachovalejších ve Francii.

²¹²Promenade des Doms. Avignon. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/visites/visite1.php>

²¹³Způsob stavění zdi z kamenných bloků tak, aby čela kvádrů plasticky vystupovala

²¹⁴Promenade des Doms. Avignon. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/visites/visite1.php>

²¹⁵SALETTA, P.: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. s. 148

²¹⁶*La Provence ; Côte d'Azur*. Paris : Gallimard, 2000. s. 148

²¹⁷Histoire : XIXe et XXe siècles. Avignon. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/vingt.php>

6.5.1 Opéra Grand Avignon

Avignon je dodnes velkým divadelním centrem, můžeme zde navštívit nejružnější představení nejen během letního divadelního festivalu. Je tedy nezbytné zmínit největší městské divadlo, dnes nazývané Opéra Grand Avignon. Najdeme ho na náměstí Place de l'Horloge, kde bylo postaveno v roce 1847. (viz příloha č. 42) Ještě pár let předtím stálo na stejném místě divadlo z roku 1825, které bohužel podlehl požáru. Toto významné divadlo však nebylo první, co se v Avignonu postavilo, již v 17. století se v avignonském divadle Jeu de Paume hrály slavné Molièrovy komedie, oblíbené bylo svého času i Théâtre de la Comédie, divadlo vybudované o století později.²¹⁸

V Avignonu se dnes nachází celá řada dalších menších divadel, pokud se však vydáme do toho hlavního, které se nachází poblíž avignonské radnice, určitě nebudeme litovat. Zaujme nás už samotná přední fasáda, kterou zdobí nejružnější sochy a další architektonické prvky. Před budovou si všimneme soch Racina a Corneille, významných dramatiků 17. století, v interiéru zase oceníme krásný divadelní sál v italském stylu.²¹⁹ Určitě si vybereme z velké nabídky představení, ať už jde o opery, divadelní hry, balety, koncerty či taneční představení. A pokud sebou nemáme žádné společenské oblečení, nevadí, místní etiketa to kupodivu na rozdíl od té české nevyžaduje.

6.5.2 Radnice

Hned vedle městského divadla Opéra Grand Avignon si můžeme prohlédnout avignonskou radnici, která pochází ze stejné doby. (viz příloha č. 43) Nechal ji postavit Ludvík Napoleon několik let po dokončení stavby divadla.²²⁰ Byla vybudována na místě, kde původně stál obecní dům z 15. století.²²¹ Z původní stavby se zachovala pouze velká věž se zvonicí, okolo které byla postavena dnešní radnice v novoklasicistním slohu. Na zvonici

²¹⁸L'Opéra, hier et aujourd'hui.... *Opéra Grand Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://operagrandavignon.fr/lopera-theatre-grand-avignon/lopera-hier-et-aujourd'hui/>

²¹⁹Tamtéž

²²⁰Histoire : XIXe et XXe siècles. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/vingt.php>

²²¹*La Provence ; Côte d'Azur*. Paris : Gallimard, 2000. s. 138

si všimneme dvou postaviček, tzv. Jacquemart, které určovaly čas mechanickým úderem do zvonu. Tuto zvonici připomínáme zejména proto, že je po ní pojmenované celé náměstí Place de l'Horloge.

Radnici, divadlo a další budovy na tomto náměstí si můžeme prohlédnout i z terásky jedné z místních kavárniček, kterých je tu v létě otevřeno opravdu mnoho. Děti se zase rádi povoží na tradičním kolotoči, který sice působí kýčovitě, ale dotváří hravou atmosféru náměstí.

6.5.3 Synagoga

Historické budovy z 19. století však nenajdeme jen na Place de l'Horloge. Cestou směrem k dalšímu oblíbenému náměstí Place Pie nesmíme přehlédnout židovskou čtvrť. Ta se poblíž náměstí Jérusalem nachází od roku 1221. V předchozí době měli židé své centrum na dnešním náměstí Place du Palais, ještě dávno předtím než zde byl vybudován slavný papežský palác.

Původní synagoga byla v 18. století kompletně rekonstruována. Novou budovu s velmi bohatou dekorací však v roce 1845 zcela zničil požár. Následně byla vybudována jiná synagoga, která se zde zachovala dodnes, architekt Jeoffroy jí dal podobu neoklasicistní rotundy s kopulí.²²² (viz příloha č. 44) Při prohlídce interiéru nesmíme zapomenout na vhodné oblečení, které je nutné při vstupu do jakékoliv synagogy – např. muži musejí mít pokrývku hlavy.

²²²Promenade des Teinturiers. Avignon. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/visites/visite3.php>

7 Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na tři významné provensálské stezky, a to levandulovou, vinařskou a historickou. S těmito stezkami jsme se v práci seznámili a uvedli jsme některé zvláštnosti a zajímavosti. Historická stezka, jakožto široké téma, byla v práci ukázána i na konkrétním příkladu, a to historickém městě Avignon.

V úvodní kapitole jsme se seznámili s tématem naší práce, také jsme se ale zamysleli nad tím, že krásu provensálské krajiny dnes oceňují nejen běžní návštěvníci této oblasti, ale i významní malíři či spisovatelé, kteří dokážou pocity z této oblasti zachytit ve svých dílech.

Následující kapitola nám poskytla různé informace o provensálských levandulích, týkající se jejich historie, využití a dalších zajímavostí. Zjistili jsme, že levandule se již odpradáвна využívala k nejrůznějším účelům, její účinky byly během historie postupně objevovány. Při popisování jednotlivých druhů levandule, které v Provence rostou, jsme si všimli, že se mezi sebou liší nejen šířkou listů či délkou stonku, ale i kvalitou esenciálního oleje, který se z nich získává. Také jsme se dozvěděli, že tuto rostlinu dnes najdeme nejen v kosmetice, ale i v mnoha dalších odvětvích. Podstatné bylo i zjištění, že levandule kvete během téměř celého léta a to zejména v departementech Vaucluse, Drôme a Alpes-de-Haute-Provence. Při zkoumání těchto oblastí jsme se dozvěděli, že zde kromě rozlehlých levandulových lánů najdeme i městečka a vesnice, ve kterých levandule představuje důležitou součást společenského života a kde proto poznáme tuto rostlinu prostřednictvím nejrůznějších výstav, prohlídek či každoročních svátků. V této kapitole jsme se tedy ujistili o tom, že levandule má v této oblasti dlouholetou ale i stále se rozvíjející tradici a levandulová stezka je tudíž významnou součástí provensálské kultury.

V další kapitole jsme se seznámili s vínem, které se v Provence vyrábí. Nejdříve jsme si popsali historii místního vinařství a zjistili, že se rozvíjelo v různých historických obdobích, a to především v období slavné římské říše, během období papežství v Avignonu, či poté, co začali být vinaři motivováni k získání označení AOC. Vymezili jsme si základní vinařské oblasti nacházející se na území Provence, kromě hlavní provensálské oblasti *Vins de Provence* jsme do tohoto kraje započítali i jižní část

Vallée du Rhône. Přitom jsme zjistili, že kvalita místního vína je ovlivněna nejen snahou a úsilím vinařů, ale i výbornými přírodními podmínkami, které představuje teplé středozemní podnebí, vítr Mistral či rozmanitá půda. Všimli jsme si, že se rozlehle vinice často nacházejí v blízkosti některých známých míst, např. nedaleko od skalnatých útesů v Cassis. Také jsme zjistili, že existuje mnoho odrůd, ze kterých se všechna ta vína s ovocnými, květinovými či kořeněnými vůněmi vyrábějí. Nakonec jsme zmínili některé pokrmy, ke kterým se místní víno hodí, a dozvěděli se, že skvělý doplněk tvoří i provensálská kuchyně, ať už jsou to typické provensálské omáčky či rybí polévky. Na základě této kapitoly můžeme říct, že vinařská stezka je díky své dlouholeté tradici, krásným vinicím a výbornému vínu rozmanitých chutí a vůní velmi důležitá pro Provence a její kulturu.

V následující kapitole jsme se zabývali historickými památkami v této oblasti. Dějiny Provence jsme si rozdělili na jednotlivé epochy, z prehistorického období jsme se postupně dostali až do současnosti. Ke každé epoše jsme pak přiřadili některé stavby, které s danou dobou souvisely. Zjistili jsme, že zde můžeme najít opravdu mnoho památek z nejrůznějších období, ať už jsou to již od pravěku oblíbené kamenné stavby, starověké římské památky, středověké vysoko posazené vesnice, románské kláštery, renesanční stavby, novověké větrné mlýny či moderní luxusní paláce. Dozvěděli jsme se, že spoustu těchto staveb zde můžeme pozorovat ve velmi zachovalém stavu dodnes a že v mnohých z nich probíhají zajímavé prohlídky nebo jsou využívány k jiným prospěšným účelům. V této kapitole jsme si tedy ukázali, že provensálská historická stezka je velmi bohatá na památky z nejrůznějších historických období, které díky své zachovalosti a stálé popularitě určují charakteristickou podobu Provence.

Poslední kapitola byla zaměřena na historické město Avignon. Zde jsme se snažili popsat chronologický vývoj jeho podoby a rozdělili si historii tohoto města na jednotlivá období, ke každému jsme připojili konkrétní památky, které se k dané době vážou. Tento úkol se ukázal jako velmi snadný, Avignon totiž také skýtá velké bohatství historických památek z nejrůznějších období. Cestou historií jsme se tedy zastavili u starodávných archeologických pozůstatků, středověkých staveb jako je most Saint-Bénézet a katedrála Notre-Dame des Doms, dále pak u významných staveb z papežského období, jako

je velkolepý papežský palác, a u novověkých staveb na náměstí Place du Palais a nakonec i u budov radnice a divadla, postavených až po Velké francouzské revoluci. Některé z těchto památek byly během historie přestavěny do jiného architektonického slohu, jiné částečně či úplně zachovaly svou původní podobu. Každopádně můžeme říci, že i v tomto městě zanechala historická stezka mnohé stopy, díky kterým má dodnes Avignon svůj tradiční historický charakter a možná proto je stále tak oblíbenou zastávkou návštěvníků tohoto kraje.

V této práci jsme se tedy přesvědčili o tom, že všechny tři provensálské stezky tvoří důležitou součást tohoto regionu. Můžeme i konstatovat, že bez typické vůně levandule, tradičního aromatického vína či mnohých pozůstalých historických památek by Provence jistě postrádala svůj typický ráz a nejspíše by nebyla tak oblíbenou oblastí.

Téma naší práce jistě není zcela vyčerpané, Provence skýtá mnoho dalších významných míst a zajímavostí s nimi spojenými, u kterých by bylo příjemné i poučné se pozastavit. Co se týče levandulové stezky, mohli bychom se dál věnovat všem těm odvětvím, ve kterých se tato rostlina využívá, např. existuje mnoho chutných receptů, které obsahují výtažek z levandule. I vinařskou stezku bychom mohli rozšířit, víno z každé podoblasti má svůj vlastní charakter, kterému bychom se mohli věnovat zvlášť. Historickou stezku bychom mohli doplnit o další zajímavá místa, např. bychom se mohli více zaměřit na provensálské barokní památky a zjistit, jakými znaky se lišily od jiných francouzských barokních staveb. I v Avignonu najdeme další památky, kterým se lze věnovat podrobněji, mohli bychom se například zaměřit na místní *hôtels particuliers*. A co se týče Provence obecně, možná by bylo i zajímavé najít a popsat provensálské stezky v konkrétním slova smyslu, tedy skutečné trasy vedoucí místní krajinou, ať už mezi levandulovými poli, vinicemi či historickými památkami.

Bakalářská práce může posloužit zájemcům o tuto oblast a to zejména těm z nich, kteří mají rádi vůni aromatických rostlin, dobré víno či procházky po kulturním bohatství, a chtějí se o těchto tématech i něco více dozvědět, než se vydají po stopách provensálských stezek.

Můžeme jen doufat, že zmíněné provensálské stezky mají před sebou ještě dlouhou cestu i do budoucna. Pokud lidé neopustí venkov, kde se starají o ta krásná levandulová pole

a rozsáhlé vinice, a pokud si budou i nadále vážit místních historických památek a dávat přednost jejich ochraně před stavbou moderních budov, je možné, že si Provence ještě dlouho zachová svůj nezaměnitelný tradiční charakter a i nadále bude tou oblíbenou krajinou snů.

8 Résumé

Ce mémoire est consacré à une des plus populaires régions de France, la Provence. C'est une région où tout le monde peut trouver quelque chose d'intéressant pour lui. Les amateurs des plantes aromatiques peuvent se promener parmi les champs de lavande, ceux qui adorent l'histoire et l'architecture y trouveront beaucoup de monuments historiques dans les villes et les villages et celui qui s'amuse plutôt en buvant un bon vin, peut s'installer dans une terrasse ensoleillée et goûter le vin provençal. La lavande, le vin et les traces d'histoire créent alors cette unique atmosphère provençale qui attire beaucoup de visiteurs dans cette région. Dans ce mémoire, nous avons décrit ces trois caractéristiques de la Provence, qui y sont présentées en tant que « Sentiers de rêve de Provence », car beaucoup de visiteurs y arrivent pour se reposer en rêvant. Nous avons commencé par un chapitre présentant le sujet de ce mémoire. Puis, nous nous sommes intéressés au « Sentier de lavande » en décrivant l'histoire de la lavande, son usage, ses espèces, les endroits où nous pouvons la trouver et d'autres curiosités. Nous avons ensuite parlé du « Sentier viticole » et nous nous sommes intéressés à l'histoire du vin local, aux appellations et cépages fondamentaux, mais aussi à la combinaison du vin et du repas et d'autres informations. Nous avons continué avec le « Sentier historique » où nous avons voulu marquer les événements importants de l'histoire provençale dans le contexte des monuments et des endroits historiques que nous pouvons y admirer aussi aujourd'hui. À la fin, nous nous sommes focalisés sur le « Sentier historique à Avignon » qui nous a montré l'histoire de cette ville en rapport avec les monuments locaux les plus célèbres.

Nous avons expliqué le sujet de notre mémoire dans le premier chapitre appelé « Sentiers de rêve de Provence ». Nous avons aussi souligné le fait que cette région était très appréciée non seulement par les touristes, mais aussi par les peintres, écrivains et d'autres artistes.

Dans le chapitre appelé « Sentier de lavande », nous avons prêté attention aux lavandes de Provence et les curiosités les concernant. Premièrement, nous avons suivi les événements historiques qui ont influencé le développement de cette plante et de son usage. La lavande vraie, qui est plus tard devenue très populaire dans cette région, a été apportée en Provence par les Grecs, concrètement les Phocéens. Au cours de la longue histoire, les gens

découvraient au fur et à mesure les effets bienfaisants de cette plante. Ils ont bien assez tôt appris que c'était un bon supplément dans les bains grâce à ses effets relaxants. Plus tard, la lavande a servi comme désinfectant ou médicament, surtout pendant l'épidémie de peste et les guerres. La noblesse a parfumé ses gants avec de l'arôme de lavande, ce qui a mené à la fabrication des parfums de lavande et d'autres produits parfumés.

Nous avons continué avec l'énumération des espèces de lavande qui poussent en Provence, nous avons nommé la lavande vraie, la lavande aspic, le lavandin et *lavandula stoechas*. La plus célèbre est sans doute la lavande vraie, en latin *lavandula angustifolia*, dont nous pouvons obtenir l'huile essentielle de meilleure qualité. Cependant, l'espèce la plus cultivée aujourd'hui en Provence est le lavandin, un hybride de lavande vraie et la lavande aspic, qui est beaucoup plus productive que la lavande vraie.

Ensuite, nous avons abordé les secteurs divers dans lesquels nous pouvons aujourd'hui trouver l'essence de cette plante. L'huile essentielle de lavande est avant tout utilisée dans les produits cosmétiques. Les parfums et les eaux de toilette sont fabriqués avec de l'huile de lavande vraie, par contre l'huile de lavandin est plutôt utilisée dans les produits de nettoyage, comme les savons. La lavande est également utilisée dans d'autres domaines, entre autres dans la pharmacie et l'aromathérapie ; elle fait aussi partie des aliments, comme des desserts ou des boissons.

Puis, nous avons remarqué que la période de floraison de la lavande commençait à la moitié du mois de juin et durait jusqu'à la fin d'août, la lavande est d'habitude récoltée pendant cette période. Vaucluse, Drôme et Alpes-de-Haute-Provence sont les départements où nous pouvons voir les champs de lavande ou même les expositions et les événements concernant cette plante. En Vaucluse, la lavande pousse surtout à proximité des territoires montagnards, comme dans les environs du Mont Ventoux, avec la capitale dans un village de Sault, où nous pouvons, entre autres, visiter une des expositions consacrées à la lavande. En Drôme, concrètement dans la partie appelée Drôme Provençale, la lavande pousse tout près des vignes et du blé. Là-bas, dans la ville de Montélimar, nous pouvons goûter un délicieux nougat dont les ingrédients comportent le miel de lavande. Néanmoins, les champs de lavande les plus vastes se trouvent en Alpes-de-Haute-Provence, au sein du Plateau de Valensole, qui est même appelé « la mer de lavande ». Dans tous ces

départements, les gens célèbrent régulièrement cette plante typique pendant les fêtes de la lavande comportant les défilés, les concerts et d'autres traditions.

Le chapitre suivant appelé « Sentier viticole » nous parle des vins et vignobles en Provence, nous avons commencé avec l'histoire de la viticulture. La Provence a été la première région de France où les Grecs ont commencé à cultiver les vignes. La viticulture de Provence s'est développée dans plusieurs périodes diverses qui étaient parfois suivies par l'affaiblissement. Cette activité a en particulier prospéré pendant l'époque romaine, puis au cours du Moyen Âge et dans les temps des papes à Avignon. Les époques importantes pour la viticulture étaient aussi le XIXe siècle, lié avec la révolution industrielle, ou bien le XXe siècle, vu que les vignerons étaient alors motivés pour obtenir l'appellation AOC.

Puis, nous avons nommé les deux grandes régions viticoles qui se trouvent en Provence : Vins de Provence et Vallée du Rhône. Nous avons découvert que la combinaison du climat méditerranéen, du Mistral (vent du Nord vers le Sud) et des sols très variés contribuait à la production des très bons vins provençaux. La région « Vins de Provence » avec sa production annuelle de 1,2 million d'hectolitres est très connue surtout pour son vin rosé. L'appellation la plus vaste de cette région est sans doute *Côtes de Provence* que nous connaissons pour son vin rosé sec et fruité. Les autres vignobles de « Vins de Provence » s'étendent par exemple à proximité des calanques de Cassis ou aussi non loin de la ville d'Aix-en-Provence. Dans la vallée du Rhône, où on produit 2,5 millions hectolitres du vin par an, nous connaissons principalement les vins rouges. *Côtes du Rhône* est l'appellation la plus étendue de cette région, nous pouvons y goûter les vins rouges vieux et très riches ou au contraire les vins jeunes et particulièrement légers. Les fameux vins rouges structurés de Châteauneuf-du-Pape font également partie de cette appellation. Les autres vignes de la vallée du Rhône poussent au pied du Mont Ventoux, non loin des monuments romains de Nîmes ou bien à proximité du Massif du Luberon.

Nous avons également abordé les cépages utilisés pour fabriquer tous ces bons vins. Nous avons par exemple mentionné le cinsault, le mourvèdre et le grenache noir, que l'on utilise pour la production des vins rouges et rosés avec des odeurs de fruits, de fleurs ou d'épices. Nous avons aussi remarqué quelques cépages blancs, même si le vin blanc est en Provence

beaucoup moins fréquent que les vins rouges et rosés. Par exemple, le cépage ugni blanc sert à la fabrication du vin blanc très sec.

Ce chapitre a été terminé par la recommandation de quelques plats qui vont bien avec le vin de cette région, nous avons même abordé la cuisine provençale traditionnelle. Par exemple, la soupe bouillabaisse et la sauce traditionnelle aïoli sont délicieuses avec le vin rosé. En revanche, les vins rouges sont taillés pour la viande d'agneau ou de boeuf, comme le plat typique *daube provençale*. Enfin, le vin blanc se marie bien avec les fruits de mer et les poissons.

Le « Sentier historique » nous a menés depuis l'histoire lointaine jusqu'à nos jours. Durant ce temps, nous avons remarqué des monuments historiques typiques pour cette région. Nous avons commencé en préhistoire, à l'époque où la Provence a été peuplée pour la première fois, la tribu très importante était par exemple les Celto-Ligures. Beaucoup de vestiges de cette époque-là se sont conservés, comme les fresques. Les gens ont alors commencé à édifier les premières constructions nommées *bories* dont la tradition a continué pendant presque toute l'histoire de la Provence. Nous pouvons examiner leurs formes dans un petit hameau Village de bories se trouvant à proximité du village de Gordes.

L'arrêt suivant sur notre chemin de l'histoire a été l'antiquité. Les Grecs ont alors fondé des villes qui sont restées importantes jusqu'à nos jours, comme Nice ou Arles. Les Romains ont plus tard construit de beaux édifices que nous pouvons y admirer même aujourd'hui. Ce sont, entre autres, d'énormes amphithéâtres à Arles et à Nîmes, où ont lutté les gladiateurs ou les hommes contre les animaux. Le théâtre antique à Orange (qui était le centre des comédies) est, lui aussi, une construction admirable, ainsi que le Pont du Gard qui faisait partie du très long aqueduc.

Au fur et à mesure nous avons pénétré dans le haut Moyen Âge et le Moyen Âge central. Cette période a été beaucoup marquée par la diffusion du christianisme, mais aussi par les attaques des peuples hostiles, en particulier des sarrasins. C'est pourquoi les gens ont commencé à se réfugier dans les « *villages perchés* », souvent fortifiés et placés sur un rocher ou une colline. Un bel exemple de ces villages typiquement provençaux est Gordes, qui est pour son apparence médiévale très populaire. La diffusion du christianisme

en Provence a causé l'édification des nombreuses églises et monastères dans un style roman qui est aussi devenu très caractéristique de l'architecture provençale. Les édifices romans provençaux, comme la cathédrale Saint-Trophime d'Arles ou l'abbaye de Sénanque, sont habituellement très austères avec des décorations souvent inspirées par l'art romain.

Le moyen Âge tardif qui a suivi était aussi une époque très importante pour la Provence, surtout grâce aux comtes d'Anjou. Ces derniers ont commencé à reconstruire des châteaux médiévaux dans un style de Renaissance, comme dans le cas du Château de Tarascon. Nous avons ensuite abordé le temps après l'annexion de la Provence au Royaume de France. La région s'est alors assez bien développée malgré les guerres religieuses et l'épidémie de peste. Dans les villes grandissantes, on construisait de nouvelles résidences luxueuses, soi-disant « *hôtels particuliers* ». À la campagne, on bâtissait, entre autres, des moulins à vent qui font un décor du paysage provençal traditionnel même de nos jours, le plus célèbre est sans doute le Moulin Ribet, souvent appelé moulin d'Alphonse Daudet.

La période après la Révolution allant jusqu'à l'époque contemporaine a terminé notre voyage au fil du temps. Les gens quittaient alors la campagne pour trouver un meilleur travail dans les villes qui fleurissaient, surtout grâce au tourisme. À proximité de la Côte d'Azur, on a édifié des immeubles extravagants, souvent inspirés par les modèles étrangers, comme la cathédrale Saint-Nicolas de Nice, ou bien des villas et palaces somptueux, par exemple le centre des célébrités : Hôtel Carlton de Cannes.

Le dernier chapitre « Sentier historique à Avignon » nous a emmenés dans le centre de cette ville, dont nous avons suivi l'histoire en remarquant ses quelques monuments et endroits historiques. Nous avons commencé par la préhistoire pour laquelle le Rocher des Doms était significatif, car c'est le lieu où a été fondée la première colonie importante, que les Celto-Ligures ont nommée « Aouenion ». Plus tard, pendant l'antiquité, la ville appelée « Avenio » était très importante pour les Romains, mais il n'est malheureusement pas resté beaucoup de vestiges de cette époque-là. Dans le musée Lapidaire, nous pouvons quand même examiner quelques artefacts conservés d'alors, comme statues, vases ou objets funéraires.

Après, nous nous sommes intéressés au Moyen Âge à Avignon. Cette ville a eu, elle aussi, des problèmes avec des attaques d'ennemis, les gens ont cherché un abri au Rocher des Doms, pareillement qu'en préhistoire. Plus tard, quand la Provence était maîtrisée par les comtes, Avignon est resté relativement indépendant pour un certain temps. À cette époque-là, la cathédrale romane Notre-Dame des Doms a été construite, ainsi que le pont Saint-Bénézet que nous connaissons grâce à la chanson célèbre. Néanmoins, Avignon s'est beaucoup développé surtout quand les comtes d'Anjou régnaient en Provence et encore plus dès que les papes se sont installés en Avignon. Même avant l'arrivée de ces derniers, le pape Boniface VIII y a fondé une université, aujourd'hui nommée Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse. Le monumental Palais des Papes et les remparts autour du centre historique nous rappellent même de nos jours l'importance des papes dans cette région.

Nous avons enchaîné avec la période qui a suivi après le départ des papes à Rome. Avignon a alors perdu son importance ; cependant, l'architecture n'a pas cessé de se développer et l'industrie textile est devenue essentielle pour la ville. Un reflet de cette époque nous offre par exemple la Rue des Teinturiers avec son atmosphère unique. Nous pouvons y voir, entre autres, des roues à eau qui étaient utilisées pour la fabrication de la soie et des tissus typiquement provençaux : *les indiennes*. Si nous voulons voir l'épanouissement de l'architecture d'alors, nous le verrons à la Place du Palais, où nous pouvons admirer la façade de la Renaissance du musée Petit Palais ou bien l'immeuble baroque : Hôtel des Monnaies.

Notre promenade dans cette jolie petite ville a été terminée par la description de l'époque après la Révolution continuant jusqu'à aujourd'hui. Après qu'Avignon ait été finalement annexé à la France, on y a établi beaucoup de monuments et endroits qui sont aujourd'hui essentiels pour la ville et sa culture. C'étaient en particulier le théâtre Opéra Grand Avignon, les immeubles néoclassiques - l'Hôtel de ville et la synagogue ou bien une avenue moderne - Rue de la République. La ville est aujourd'hui une destination très appréciée non seulement pour son festival de théâtre et de musique « Festival d'Avignon » qui y a lieu annuellement depuis la moitié du XXe siècle, mais aussi pour son centre historique qui a conservé son apparence et l'atmosphère historiques jusqu'à nos jours.

Dans ce mémoire, nous nous sommes persuadés que tous les trois sentiers provençaux sont très importants pour cette région et forment donc son caractère unique. Le mémoire pourrait être encore enrichi par beaucoup d'informations, nous pourrions par exemple décrire de façon plus détaillée les appellations viticoles ou les domaines dans lesquels on utilise l'essence de lavande. Il serait également intéressant de trouver d'autres constructions historiques, même Avignon offre beaucoup plus d'endroits remarquables que nous pourrions nommer et dépeindre, comme ses nombreux *hôtels particuliers*. Le mémoire peut servir aux intéressés de la culture provençale, en particulier à ceux qui aiment les plantes aromatiques, le bon vin et les promenades suivant des traces historiques. Nous pouvons espérer que les sentiers de Provence vont encore avancer leur chemin dans l'avenir. Si les gens n'abandonnent pas la campagne où ils cultivent les lavandes et les vignes, et qu'ils ne cessent pas de protéger les monuments historiques en ne les remplaçant pas par des édifices modernes, la Provence pourra rester encore longtemps la fameuse région de rêve.

10 Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura

AGULHON, Maurice; COULET, Noël: *Histoire de la Provence*. Paris : PUF, 1987. ISBN 9782130458821.

BACHELOT, François; MONTALBETTI, Catherine aj.: *Le guide Hachette des vins 2008 : des vins pour tous les goûts, à tous les prix*. Paris : Hachette Pratique, 2007. ISBN 9782012370852.

CROUZET, Annie: *Provence*. Paris : Hachette, 2010. ISBN 9782012446557.

DEUTSCH, Lorant; HAYMANN, Emmanuel: *Hexagone : Sur les routes de l'histoire de France*. Neuilly-sur-Seine (Hauts-de-Seine) : M. Lafon, 2013. ISBN 9782749917832.

DU PONTAVICE, Gilles: *Créer sa cave et choisir son vin*. Paris : Ouest-France, 2001. ISBN 9782737329227.

DUFRENOY, Annick; PAMBOUR, Bruno: *Maisons de Haute-Provence*. Paris : F. Hazan, 2001. ISBN 9782850257636.

FRECHET, David; FORMICA, Vincent: *Provence*. Paris : Declics, 2007. ISBN 9782847681253.

GÉRARD, Pierre; MÉRAS, Mathieu: *Cathédrales de France*. Paris : Nathan, 1962.

HANICOTTE, Colette: *Larousse des vins : Tous les vins du Monde*. Paris : Larousse, 2001. ISBN 9782035602367.

JACOBS, Michael; PALMER, Hugh: *Les Plus beaux villages de Provence*. Lausanne (Suisse) : la Bibliothèque des arts, 2001. ISBN 9782850472305.

JARDINAUD, Manuel; PAILLARD, Jean-François; VINCENT, Muriel: *Provence*. Paris : Gallimard loisirs, 2014. ISBN 9782742435913.

La Provence ; Côte d'Azur. Paris : Gallimard, 2000. ISBN 9782742406630

LEMONNIER, Philippe; COLLIOT, Bruno: *Routes de la lavande*. Rennes : Ouest-France, 2011. ISBN 9782737351181.

Les Plus beaux villages de France. Sélection du Reader's Digest, 2001. ISBN 9782709812221.

LUSSIEN-MAISONNEUVE, Marie-Josèphe: *Abbayes de France*. Paris : Minerva, 1999. ISBN 9782830705454.

JOHNSON-BELL, Linda: *Quel vin pour quel plat ?*. Roubaix (Nord) : Chantecler, 2007. ISBN 9782803449989.

PLATT, Véronique: *Les Vins et vignobles de France : connaître et découvrir*. Liber, 1996. ISBN 9782881430688.

Provence. Paris : Hachette, 2000. ISBN 9782012430594.

Provence. Paris : Michelin Editions des Voyages, 2000. ISBN 9782060362052

ROUGE, Alexandra; FERLIN, Pascaline; COUNORD, Liliane aj.: *Tourisme et vignoble en France : les 100 plus belles routes des vins : 2010*. Paris : Nouv. éd. de l'Université, 2009. ISBN 9782746925250.

SALETTA, Patrick: *Haute-Provence et Vaucluse*. Paris : C. Massin, 2000. ISBN 9782707204080.

SALETTA, Patrick: *Provence et Côte d'Azur*. Paris : C. Massin, 2000. ISBN 9782707204097.

ŠMÍD, Jan: *Obrázky z Provence podruhé. Nové příběhy z kraje levandule*. Praha : Gutenberg, 2008. ISBN 9788086349367.

WALKER, Neville; WARD, Greg; BAILLIE, Kate: *Provence a Azurové pobřeží*. Brno : Jota, 2011. ISBN 9788072178865. [z anglického originálu přeložili a aktualizovali Dalibor Mahel, Ivan Pavlov a Eva Dejmková]

WILLIAMS, Roger: *Provence, Côte d'Azur*. Paris : Hachette, 2010. ISBN 9782012443761.

Časopisové články

CHIFFOLEAU, Jacques: *Qu'allaient-ils faire à Avignon ?*. *L'Histoire*. 2009, červen, č. 343, s. 50-59

MOREL, Guillaume; SAINT-GENES, Bernard: *Avignon au temps des papes*. *Connaissances des arts*. 2009, červenec, č. 673, s. 98-107

PAYAN, Paul: « *La plus belle et la plus forte maison du monde* ». *L'Histoire*. 2009, červen, č. 343, s. 62-67

Internetové zdroje

Antiquité Paléo-Chrétienne. *Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/filter/filter/filters%5Bcollection%5D/antiquite-paleo-chretienne>

Appellation Côtes de Provence La Londe. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/les-vins-de-provence/appellations-cotes-de-provence-la-londe>

Arènes d'Arles, Arles. *cityzeum*. [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.cityzeum.com/arenas-d-arles>

Bienvenue. *Ferrassières en Drôme Provençale*. [online]. 11.6.2014 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.fete-lavande.com/>

Carlton.jpg. *Le Petit Cannois*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.petitcannois.com/picts/Hotels/Carlton.jpg>

Corrida. *Animal Destiny*. [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.animaldestiny.com/corrida.php>

Corso de la Lavande – VALREAS. *Vaucluse en famille – idées d'activités et de vacances en Provence*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.provence-en-famille.fr/corso-de-la-lavande/valreas/tabid/9540/offreid/098d16ed-431d-4c66-a818-469450aa41e2/agenda-detail.aspx>

Costières de Nîmes. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/costieres-de-nimes>

Côtes du Rhône régional. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/cotes-du-rhone-regional>

Découvrez le château. *Château de Tarascon*. [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://chateau.tarascon.fr/decouvrir-le-chateau.html>

Des arènes au coeur de la cité romaine. *Arènes de Nîmes, Maison Carrée, Tour Magne*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.arenes-nimes.com/fr/un-peu-dhistoire/arenas-au-coeur-cite-romaine>

Fête de la Lavande à Sault – Bienvenue. *Lavandes en Fête*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.fetedelalavande.fr/>

Géographie et territoires des Vins de Provence. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/le-vignoble/geographie>

Guide des cépages : toutes les définitions des cépages. *Le Figaro*. [online]. 2011 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://avis-vin.lefigaro.fr/connaitre-deguster/tout-savoir-sur-le-vin/guide-des-cepages>

Histoire : les origines. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/origine.php>

Histoire. *Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.univ-avignon.fr/fr/presentation/reperes/histoire.html>

Histoire : XIIe et XIIIe siècles. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/romane.php#>

Histoire : XIXe et XXe siècles. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/vingt.php>

Histoire : XIVe siècle. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/gothique.php>

Histoire : XVe au XVIIIe siècles. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/renaissance.php>

Histoire de la lavande. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/3/>

Hôtel de Châteaurenard. *aixenprovence.fr*. [online]. 27.11.2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.aixenprovence.fr/Hotel-de-Chateaurenard>

Chapelle des Pénitents Gris. *Site Officiel de L'Office de Tourisme de la ville d'Avignon*. [online]. © 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon-tourisme.com/Monuments-et-Patrimoine-culturel/AVIGNON/fiche-PCUPAC084CDT0000395-1.html>

Chartreuse du Val de Benediction – Villeneuve lès Avignon. *Gard Provençal*. [online]. 29.6.2008 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.gard-provençal.com/sites/chartreuse.htm>

chateau.jpg. *Net-Provence.com*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.net-provence.com/villes/tarascon/chateau.jpg>

Châteauneuf-du-Pape. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/chateauneuf-du-pape>

chateautarascon-fr.pdf. *Château de Tarascon*. [online]. 3.10.2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://chateau.tarascon.fr/assets/files/visiter/ressources/chateautarascon-fr.pdf>

Identité et Histoire. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/identite-histoire>

Introduction. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/2/>

Jardin des Cordeliers. *Ville de Digne-les-Bains*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: http://www.dignelesbains.fr/?page_id=179

Krajinou Otakara Kubína. *Česká televize*. [online]. 27. 6. 2010 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169537773-francie-s-ozvenou-domova/video/>

Keep Cannes. *Carlton Intercontinental Cannes*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.intercontinental-carlton-cannes.com/votre-sejour-a-cannes/accueil/>

L’histoire du Musée Lapidaire. *Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/l-histoire-du-musee-lapidaire>

L’hôtel particulier, une originalité parisienne. *Sam-network.org*. [online]. 2011 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.sam-network.org/video/l-hotel-particulier-une-originalite-parisienne>

L’Opéra, hier et aujourd’hui... . *Opéra Grand Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://operagrandavignon.fr/lopera-theatre-grand-avignon/lopera-hier-et-aujourd'hui/>

La Construction du Théâtre. *Théâtre Antique & Musée d’Orange*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.theatre-antique.com/fr/un-peu-dhistoire/construction-theatre>

La lavande. *Agence de Développement Touristique des Alpes de Haute-Provence*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.tourisme-alpes-haute-provence.com/lavande/>

la lavande vraie: une page d’histoire. *Office de Tourisme du Pays de Séderon – Hautes Baronnies*. [online]. 29.5.2012 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.sederonenbaronnies.fr/nws3/nature-et-ecologie/la-lavande-vraie-une-page-d-histoire.html>

La Tarasque de Noves. *Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/la-tarasque-de-noves>

Lavande : histoire et origines. *Guide Phytosanté*. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.guide-phytosante.org/calmant-sedatif/lavande/lavande-histoire-origines.html>

Le Moulin d'Alphonse Daudet. *Avignon-et-Provence.com*. [online]. © 1996-2015 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.avignon-et-provence.com/tourisme/moulin-daudet/#.VOteJi69GT0>

Le nom d'Avignon. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/histoire/nom.php>

Le Pont du Gard, un ouvrage antique. *Site du Pont du Gard*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.pontdugard.fr/fr/le-pont-du-gard-un-ouvrage-antique>

Le saviez-vous ?. *Théâtre Antique & Musée d'Orange* [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.theatre-antique.com/fr/un-peu-dhistoire/le-saviez-vous>

Le terroir des vins de Provence. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/le-vignoble/le-terroir>

Le vin de Provence et l'histoire du vin en France. *INFO Vin Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.laroque-provence.com/wine/vin-provence/cotes-de-provence/actu-le-vin-de-provence-et-l-histoire-du-vin-en-france_124.html

Les arènes de Nîmes. *France.fr*. [online]. 11.3.2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.france.fr/arts-et-culture/les-arenas-de-nimes.html>

Les Arènes. *Arènes de Nîmes, Maison Carrée, Tour Magne.* [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.arenas-nimes.com/fr/dossiers/arenas?galerie=1>

Les cépages. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/cepage>

Les cépages des vins de provence. *Vins de Provence*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/fr/le-vignoble/les-cepages>

Les champs de lavande. *Visit2Provence.com*. [online]. duben 2011 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.visit2provence.com/francais/destinations-5/nature-25/les-champs-de-lavande,96.html>

Les chiffres. *Vins Rhône*. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/en-chiffre>

Les périodes de floraison. *Grande Traversée des Alpes*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.moveyouralps.com/fr/routes-de-la-lavande/informations-pratiques-lavande/periodes-de-floraison>

Les vins et la Provence. *Domaine des Feraud*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.domainedesferaud.com/wein-provence-intro>

Les Vins Plaisirs. *Vins de Provence*. [online]. © 2014 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.lesvinsplaisirs.fr/11-vins-de-provence>

Luberon. Vins Rhône. [online]. © 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vins-rhone.com/fr/appellation/luberon>

Mise en page 1 – bibliotheque-telechargement-34.pdf. *Vins de Provence*. [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.vinsdeprovence.com/pdf/bibliotheque-telechargement-34.pdf>

MOIRENC, Sandrine. *Le Villages des Bories à Gordes (84) – Monument historique dans le Luberon. Avignon et Provence*. [online]. 1996-2015 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.avignon-et-provence.com/luberon/village-des-bories/#.VNJxwy69GTI>

Monastère cistercien depuis 1148. *Abbaye Notre-Dame de Sénanque*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.abbayedesenanque.com/>

MoulinDaudet.jpg. *Troude*. [online]. 20.4. 2000 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.troude.com/photosautres/MoulinDaudet.jpg>

Musée de préhistoire régionale. *Office de tourisme de Menton*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.tourisme-menton.fr/Musee-de-prehistoire-regionale.html>

Musée lapidaire – Avignon. *Panoramio*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/85070670>

Nos produits. *Lavandes ANGELVIN*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.lavande-valensole.fr/nos-produits>

nice_eglise_russe.jpg. *France-for-visitors.com*. [online]. 30.9.2009 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.troude.com/photosautres/MoulinDaudet.jpg>

Otakar Kubín (1883 – 1969). *CREATIVO a.s.*. [online]. © 2010 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.creativoas.cz/otakar-kubin.php>

Patrimoine. *Gordes*. [online]. 24.2.2014 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.gordes-village.com/html/patrimoine.html>

plateau_valensole13.jpg. *Village de Valensole*. [online]. 11.10.2012 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: http://www.valensole.fr/images/10-Phototheque/Le_plateau/plateau_valensole13.jpg

photoLavande-2.jpg. *The Lavender Museum*. [online]. 6.2.2008 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.thelavendermuseum.com/images/photoLavande-2.jpg>

photoLavande-3.jpg. *The Lavender Museum*. [online]. 6.2.2008 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.thelavendermuseum.com/images/photoLavande-3.jpg>

photoLavande-5.jpg. *The Lavender Museum*. [online]. 6.2.2008 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.thelavendermuseum.com/images/photoLavande-5.jpg>

photoLavande-7.jpg. *The Lavender Museum*. [online]. 6.2.2008 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.thelavendermuseum.com/images/photoLavande-7.jpg>

Philosophie. *Musée de la lavande*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.museedelalavande.com/fr/le-musee-de-la-lavande/le-musee-de-la-lavande-philosophie>

Présentation. *Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.univ-avignon.fr/fr/presentation.html>

Promenade des Doms. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/visites/visite1.php>

Promenade des Teinturiers. *Avignon*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon.fr/fr/culture/visites/visite3.php>

Rue des Teinturiers à Avignon. *Avignon et Provence*. [online]. © 1996-2015 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.avignon-et-provence.com/avignon-tourisme/monuments/rue-des-teinturiers.htm#.VPuX50BUxdj>

Statue acéphale d'Apollon Sauroctone. *Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/statue-acephale-d-apollo-sauroctone>

Statues étrusques. *Musée Lapidaire – Collection Archéologique du Musée Calvet*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.musee-lapidaire.org/oeuvres-antiques/fr/oeuvre/filter/filter/filters%5Bcollection%5D/statues-etrusques>

synagogue.jpg . *Structurae*. [online]. 27.11.2004 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://structurae.info/ouvrages/synagogue-avignon>

Terroirs et Régions. *Vins de France*. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://vins-france.com/fr/les-vins-de-france/terroirs-et-regions/>

The rue des Teinturiers. *The Insider's Guide to Provence*. [online]. © 2010-2015 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.marvellous-provence.com/avignon/what-to-see/rue-des-teinturiers>

Théâtre Antique et l'Arc de Triomphe d'Orange : Spectacle à la Romaine. *Provence Villa Sélection*. [online]. © 2015 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.provencevillaselection.com/guide/tourisme/visites/theatre-antique-et-l-arc-de-triomphe-d-orange-spectacle-a-la-romaine-43.asp>

Tourisme viticole en Vallée-du-Rhône. *Winetourisminfrance*. [online]. [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://www.winetourisminfrance.com/fr/regions/vallee_du_rhone.htm

Un peu de botanique. *Futura-Sciences*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.futura-sciences.com/magazines/voyage/infos/dossiers/d/geographie-region-paca-decouverte-lavande-261/page/4/>

Vallée du Rhône - Région viticole française. *In Vino Cultura*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://invinocultura.com/fr/region-viticole/14/vallee-du-rhone.html>

Ventoux - Vin d'appellation d'origine contrôlée. *In Vino Cultura*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://invinocultura.com/fr/appellation/223/ventoux.html>

Visite de l'exploitation. *Lavandes ANGELVIN*. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.lavande-valensole.fr/visite-de-lexploitation>

Visite du vignoble de Provence. *John Euvrard*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.john-euvrard.fr/fr/prestations-autour-vin-lyon/evenements-particuliers/visite-vignoble/exemple-visite-vignoble.html>

Water wheel in Rue des Teinturiers, Avignon. *Panoramio*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/58172636>

11 Seznam příloh

- příloha č. 1: Levandule lékařská (*Lavandula angustifolia*)
- příloha č. 2: Levandule širokolistá (*Lavandula latifolia*)
- příloha č. 3: Lavandina (*Lavandula x intermedia*)
- příloha č. 4: Levandule korunkatá (*Lavandula stoechas*)
- příloha č. 5: Opatství Sénanque s levandulemi
- příloha č. 6: Plateau de Valensole
- příloha č. 7: Vinice a pozůstatky sídla v Châteauneuf-du-Pape
- příloha č. 8: Mapa vinařského kraje *Vins de Provence*
- příloha č. 9: Mapa vinařského kraje *Vallée du Rhône*
- příloha č. 10: Vinice *Cassis*
- příloha č. 11: Vinice *Ventoux*
- příloha č. 12: Village de bories
- příloha č. 13: Římský amfiteátr v Arles
- příloha č. 14: Fasáda římského amfiteátru v Nîmes
- příloha č. 15: Antické divadlo v Orange
- příloha č. 16: Pont du Gard z různých úhlů
- příloha č. 17: Kamenná ulička *calade* v Gordes
- příloha č. 18: Pohled na Gordes
- příloha č. 19: Katedrála svatého Trofima v Arles a její zdobený portál
- příloha č. 20: Château de Tarascon
- příloha č. 21: Jedno z mnoha vodních kol v Isle sur la Sorgue
- příloha č. 22: Mlýn Ribet (mlýn Alphonse Daudeta)
- příloha č. 23: Katedrála svatého Mikuláše v Nice
- příloha č. 24: Hôtel Carlton v Cannes
- příloha č. 25: Pohled na Avignon z pevnosti Fort Saint-André ve Villeneuve-lès-Avignon
- příloha č. 26: Muzeum Lapidaire
- příloha č. 27: Pohled na most Saint-Bénézet z Rocher des Doms
- příloha č. 28: Pohled na most Saint-Bénézet z île de la Barthelasse

- příloha č. 29: Pohled na katedrálu Notre-Dame des Doms z Rocher des Doms
- příloha č. 30: Papežský palác a náměstí Place du Palais během zimního období
- příloha č. 31: Papežský palác a náměstí Place du Palais během léta
- příloha č. 32: Socha sedícího Karla IV. (napravo) a další sochy v papežském paláci
- příloha č. 33: Kaple Chapelle Clémentine v papežském paláci
- příloha č. 34: Výhled na Avignon z Terrasse des Grands Dignitaires
- příloha č. 35: Bazilika Saint-Pierre
- příloha č. 36: Kostel Saint-Didier v parku Square Agricul Perdiguier
- příloha č. 37: Avignonská univerzita – kampus Sainte-Marthe
- příloha č. 38: Avignonská univerzita – vstupní hala ve staré budově
- příloha č. 39: Vodní kolo v Rue des Teinturiers
- příloha č. 40: Muzeum Petit Palais
- příloha č. 41: Hôtel des Monnaies
- příloha č. 42: Divadlo Opéra Grand Avignon
- příloha č. 43: Avignonská radnice
- příloha č. 44: Avignonská synagoga